

Fag>bladet

www.fagbladet.no

Nr. 4 - 2015 > For medlemmer i Fagforbundet

LIVET som løsarbeider

SIDE 10

MOBILISERER TIL VALGKAMP

SIDE 16

VAKTBIKKJA JAN ERIK SKOG

SIDE 20

FÅR UNGE NAV-BRUKERE I ARBEID

SIDE 36

30

Foto: Erik M. Sundt

iPad-kurs på sykehjemmet

– Jeg tenker på katten vi hadde hjemme, sier Elsa Hidle. Hun sitter sammen med Silje Kjærnli og kikker på YouTube. Åtte elever underviser beboerne på Nordberg-hjemmet i data en dag i uka.

- 4 Fikk fagbrev og økt selvtilit
- 10 **TEMA:** Arbeidsinnvandrere og løsarbeider
- 16 – Pensjonistene må med i valgkampen
- 18 Forebygger ebolasmitte
- 20 **PORTRETET:** Jan-Erik Skog
- 27–42 HELSE OG SOSIAL**
- 43 – Skaper a- og b-kommuner
- 44 **FOTOREPORTASJEN:** På to hjul i Malawi
- 52 Streikens år i Kina

FASTE SPALTER

- 6 Aktuelt
- 6 Mette mener
- 24 Bare spør
- 28 Seksjonsaktuelt
- 40 **FOKUS:** Brukerne i psykisk helsevern
- 42 Seksjonslederen
- 55 Debatt
- 58 **GJESTESKRIBENT:** Knut Nærum
- 62 Oss
- 64 Kryssord
- 66 **ETTER JOBB:** MC og vafler
- 68 **EN AV OSS:** Kommunens ansikt utad

20

Foto: Christian Vassdal

Pris for stahet

Kolleger mente han var paranoid, og kona var lei, men han holdt på sitt. Bare bikkja logret like trofast gjennom de 15 årene det tok fra Jan Erik Skog varslat om ukultur i Oslo sporveier til de ansvarlige ble dømt. Møt vinneren av årets Fritt Ord-pris.

32

Mest mulig hjem

En aktivitet eller et møbel som ikke passer i et hjem, skal helst ikke inn på Økernhjemmet heller. Derfor har de gått over til farget sengetøy. Og ingen dører blir låst unødvendig.

36

Får tiltaksløse ungdommer i jobb

I Trondheim kurser Nav ungdommer i hvordan de skal få jobb. To av tre fortsetter på skole eller i jobb etter fire ukers kurs på Jobbhuset.

40

For dårlig samarbeid

Seks av ti pasienter med psykiske plager opplever at de ulike helse-tjenestene samarbeider for dårlig om å hjelpe dem, skriver fokusforfatterne Kjell Arne Bakke og Hilde Hestad Iversen.

Tema

10

Foto: Christian Vassdal

De nye løsarbeiderne

En raskt voksende gruppe med løsarbeidere gjør stadig flere av jobbene rundt oss. Candido Silveiro fra Spania drømmer om å kjøre buss, men vasker gulvene på kontorene våre. Bak ham står fem arbeidsinnvandrere i kø som gjerne tar over.

4

Foto: Werner Juvik

Fikk løft med fagbrev

Ny kunnskap er gull verd. Med økt selvtilit og styrke som bonus, har fagbrevet gitt renholderen på Blakstad sykehus, Gowry Thayalan, et skikkelig løft.

ISSN 0809-9251

Unnskyldning og oppreisning etter 70 år

I midten av februar la det norske Holocaust-senteret fram utredningen «Å bli dem kvitt: Utviklingen av en 'sigøynerpolitikk' og utryddelsen av norske rom». Det er en mørk del av norsk historie som tidligere ikke har blitt viet særlig oppmerksomhet.

På den internasjonale romdagen 8. april fikk norske sigøynere en uforbeholden unnskyldning fra statsministeren for den rasistiske ekskluderingspolitikken norske myndigheter førte før og under holocaust og de fatale følgene den fikk for sigøynere. Det var på tide.

Under andre verdenskrig ble minst en halv million sigøynere drept. I nesten alle større konsentrasjonsleirer ble de plassert i egne avdelinger, der det ble drevet omfattende medisinske forsøk. Sigøynere skulle utryddes fordi de var «uren rase» og mindreverdige, i likhet med jøder, homofile og funksjonshemmede. Etter krigen var det mange som ikke fikk den erstatningen andre konsentrasjonsleirfanger mottok.

Organisert forfølgelse begynte imidlertid

lengre før nazistene startet sitt utryddelsestokt. I 1498 ble de utvist fra Tyskland fordi de ikke var gode kristne. Sverige innførte en lov på midten av 1600-tallet som tillot drap på sigøynere.

I Norge kom den såkalte sigøynereparagrafen i 1927, som nektet sigøynere og

«Under andre verdenskrig ble minst en halv million sigøynere drept.»

omstreifere adgang til riket. Sju år senere ble 68 norske sigøynere stoppet på grensen mellom Tyskland og Danmark, etter beskjed fra norske myndigheter. Gruppen hadde dratt fra Norge for å unngå å havne i arbeidskolonier og bli fornorsket. På grunn av utviklingen i Tyskland i 30-årene ville de nå reise hjem, men deres norske pass ble ikke godkjent.

En stor del av dem endte i tyske konsentrasjonsleirer. Bare fire overlevde. De fikk ikke adgang til Norge før i 1956, da «sigøynereparagrafen» ble endret.

Nordmenns interesse for Krigen, ser ut til å være endeløs. Tar vi verdenssituasjonen med i betraktningen, kan det av og til være litt uforståelig for dem av oss som ikke har opplevd den. Men det er noen erfaringer vi bør ta med oss videre. Kanskje det kan hjelpe oss til å la være å se på enkelte folkegrupper som undermennesker og lite verdt. Kanskje vi kan tenke oss bedre om før vi setter oss på vår høye hest og tror vi er så mye bedre enn andre.

Kisti Kuudsen

Ansvarlig redaktør

Fagbladet

Medlemsblad for Fagforbundet

Postboks 7003, St. Olavs plass
0130 OSLO
Telefon 23 06 40 00

BESØKSADRESSE
Keyzers gt.15
Inngang Munchs gate
0165 Oslo

www.fagbladet.no

Send tips til tips@fagforbundet.no

ADRESSEENDRING

Gå til Fagforbundets medlemsportal
<http://medlem.fagforbundet.no> eller
send e-post til hjelp@fagforbundet.no

pressens faglige utvalg
PFU Fagbladet redigeres etter Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakatens regler for god presseskikk. Den som likevel føler seg urettmessig rammet, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg (PFU) behandler klager mot pressen. PFUs adresse er Rådhusgt. 17, Postboks 46 Sentrum, 0101 OSLO. Telefon 22 40 50 40

Fagpressen **F**

OPPLAGSKONTROLLERT

KONTROLLERT OPPLAG 1. HALVÅR 2014: 337.963
REDAKSJONEN AVSLUTTET: Onsdag 15. april 2015

Tegning: Vidar Eriksen

Hvordan få voksne folk til å vokse? På Blakstad sykehus satser de på utdanning for sine ansatte. De vet at det virker.

Tekst: SIDSEL HJELME Foto: WERNER JUVIK

FIKK FAGBREV og økt selvtillit

Jeg var veldig forsiktig, lyttet når andre snakket, var stille, sa aldri nei. Nå er jeg blitt mye tøffere, smiler Gowry Thayalan. Hun har ferskt fagbrev som renholder, men er minst like fornøyd over bivirkningene av utdanningen hun har tatt – økt selvtillit og styrke.

Da Gowry begynte som renholder på Blakstad sykehus for snart 25 år siden, gikk hun bokstavelig talt stille og forsiktig i dørene. Hun var nyankommet flyktning, småbarnsmor og ikke vant til å heve stemmen.

– Det var ikke lett i starten, men sjefen var redningen, sier Gowry, og nikker mot renholdsleder Anne Marie Rudningen, som har vært en viktig støttespiller.

Mindre slitsomt

Da helseforetaket for to år siden tilbød renholderne å ta fagbrev med full lønn og i tillegg dekning av reise og materiell, var Gowry en av dem som kastet seg på.

– *Hvorfor ville du ta fagbrev?*

– Det var en mulighet for å lære mye nytt. Det er jo kommet nye renholdsmetoder, og jeg skjønnte at om jeg lærte meg disse, ville jobben min bli lettere, og jeg ville ikke være så utsatt for å få skader.

Fra Gowrys arbeidsplass var de fire kolleger som tok kurset fram til fagbrev. Med full oppbacking fra renholdsleder Anne Marie Rudningen ble det også lagt til rette for at de kunne bruke litt tid på gruppeoppgaver i arbeidstida.

Opplæringsprogram

Siden 2008 har ca. 100 ansatte i Vestre Viken fått grunnleggende lese- og skriveopplæring gjennom jobben. Dette har vært mulig gjennom et spleiselag mellom helseforetaket og Vox, som gir støtte til det de kaller «Basiskompetanse i arbeidslivet».

Resultatene i Vestre Viken er lett målbare:

– Noen av dem som hadde dårlige lese- og skriveferdigheter har tatt fagbrev i dag, sier spesialrådgiver Sviland Presttun, som har vært primus motor for helseforetakets opplæringsprogram.

Det har vært mange utfordringer, sier Sigrid Sviland Presttun:

– Vi oppdaget at vi hadde ansatte i Vestre Viken som ikke kunne lese og skrive norsk, noen få heller ikke på morsmålet. Mange var ikke på det nivået vi krever for å jobbe her. Det er klart at vi da måtte spørre oss hva det betyr for pasientsikkerheten.

Full støtte

Fra arbeidsgivers side ble det også lagt til rette for læring.

– Vi så at det var tøft for mange i starten. Derfor la vi blant annet inn ekstra penger til opplæring i studieteknikk, sier Sigrid Sviland Presttun. Også Gowry, som hadde gått på videregående i hjemlandet Sri Lanka, fikk noen timer med studieteknikk, og i tillegg lese- og skriveopplæring og ekstra norskundervisning.

– Dette var til god hjelp når jeg skulle skrive oppgaver. Jeg hadde ikke skrevet så mye norsk tidligere.

– *Ville du hatt mulighet til å ta fagbrev om du måtte betalt det av egen lomme?*

– Det ville vært vanskelig. Å bli trukket i lønn for opplæringsdagene ville vært mye penger for meg.

Faglig opptur

For Gowry har det vært travle år med skole ved siden av full jobb. Salderingsposten har vært fritida.

– Jeg satt ofte flere timer og leste når familien var ferdig med middagen, og det gikk med mange helger. Familielskaper sa jeg ofte nei til for å skrive oppgaver.

OPPLÆRING I VESTRE VIKEN HF

- En kartlegging viste at mange ansatte ikke kunne lese og skrive norsk på det nivået VV ønsket og også krever av nye medarbeidere.
- 100 ansatte har nå fått grunnleggende lese- og skriveopplæring, finansiert av Vox.
- Kursene ble skreddersydd til kursdel-takernes arbeidssituasjon, sykehusets prosedyrer og skjemaer.
- 18 renholdere har tatt fagbrev i sykehusets regi.

– *Hvordan var følelsen da du sto med fagbrevet i hånda?*

– Jeg var veldig stolt. Nå har jeg et papir som viser hva jeg kan, som jeg kan bruke både for å søke andre jobber, eller ta videre utdanning. Det er så mye mer enn bare et papir. Det er et papir som gir mange nye muligheter.

I tillegg til en faglig opptur, har også Gowrys lønn fått et pent påslag etter at hun tok fagbrev. Nå har hun en tusenlapp mer å rutte med hver måned.

Skryt fra sjefen

Renholdsleder Anne Marie bekrefter at satsingen på de ansatte er verdifull:

– Det gjør noe med folk at de får mer kunnskap. Jeg ser at du er mer selvsikker, du snakker høyere, sier hun henvendt til Gowry.

Gowry selv er bevisst forandringen:

– Tidligere var jeg mye mer usikker, og spurte om alt, var redd for å ta avgjørelser. Nå kan jeg jobbe mye mer selvstendig. Det sparer tid og er også en mindre belastning for sjefen.

– Jeg er blitt en flinkere renholder, jeg er mer miljøbevisst og bedre til å legge opp arbeidet slik at jeg unngår skader – og jeg er mindre sliten når jeg kommer hjem.

Mer i lønn etter Virke-oppgjøret

Årets lønnsoppgjør gir 2,7 % i lønnsøkning.

Etter noen timers forhandlinger ble LO og Virke enige om årets lønnsoppgjør, som ga samme resultatet som i forhandlingene mellom LO og NHO, en lønnsøkning med ramme på 2,7 prosent.

Resultatet gir kr 1,75 per time med virkning fra 1. april til alle ansatte som er omfattet av overenskomster hvor gjennomsnittslønna er lavere enn 90 prosent av industriarbeiderlønn.

Tillegget gis til Fagforbundets medlemmer som er omfattet av følgende overenskomster: landsoverenskomst for kinoer, landsoverenskomst for BAB Omsorg, fri-

ENIGE: Pål Skarsbak i Virke og Tor-Arne Solbakken brukte ikke lang tid på å bli enige i årets mellomoppgjør.

tids- og opplevelsesavtalen og overenskomst for apotekvirksomheter.

Forbundet har rundt 250 medlemmer på disse overenskomstene.

I tillegg økes satsene i overens-

komsten på trinn 1–5 i med 2,50 kroner i timen. De som går på lønnstrinn 6, får 50 øre mer i timen.

FRI FAGBEVEGELSE OG FAGBLADET

LÆREBOK OM ARBEIDSKAMP

Interessetvist og arbeidskamp heter en ny innføring i kollektiv arbeidsrett, skrevet av tre LO-advokater og forbundsadvokat Hans Christian Monsen i Fagforbundet.

De følger en tvist fra oppsigelse av tariffavtalen, gjennom forhandlinger, plassoppsigelse, mekling, tvungen mekling, plassfratredelse, streik eller lockout, avstemning og fram til ny avtale.

Lønnsøkning og ansvarlighet

La det være sagt med en gang; det blir ikke et nulloppgjør for Fagforbundets medlemmer i kommunene ved dette mellomoppgjøret. Tilleggene på lønnstabellen, unntatt Oslo som har et litt annet lønnsystem, ble avtalt i fjor. Ansatte i kommunene vil få en lønnsøkning.

En ny minimumslønn for arbeidstakere med 20 års ansiennitet er også avtalt. Med et hopp på 13.400 kroner for disse er en viktig brikke i 2015-oppgjøret på plass. Denne garantibestemmelsen gir en fortjent lønnsøkning for mange av Fagforbundets lavlønte medlemmer.

I hovedoppgjøret for et år siden, ble det enighet om et nytt lønnsystem. Dette systemet sørger for at lokale

tillegg skal beholdes, eller «flyte» oppå tillegg som gis i sentrale forhandlinger. I fjor avtalte partene også å utjevne ansiennitetshoppene mellom 2, 4, 6, 8 og 10 år. Da slipper folk å vente til de har ti års ansiennitet for å få uttelling. Derfor blir det de som ikke har full ansiennitet, som får mest i årets KS-oppgjør.

Hvorfor skrive så mye om KS-oppgjøret, oppgjøret for de ansatte i kommunene? Fagforbundet har jo mange medlemmer også i andre tariffområder. Først og fremst fordi dette er det største for alle forbundene i LO Kommune, som Fagforbundet er en del av. Like

viktig er det at et godt resultat i KS er avgjørende for hva vi klarer å oppnå i de andre oppgjørene. KS-oppgjøret er på en måte frontfaget i vår tariffverden.

Fagforbundet følger hovedlinjene for mellomoppgjøret som det er enighet om i LO. En hovedoppgave for oss er å medvirke til at det legges grunnlag for langsiktig jobbvekst, samtidig som arbeidstakerne sikres sin del av verdiskapningen og at lønn og annen inntekt fordeles rettferdig. Det slås fast at utjevningen mellom menn og kvinners lønnsnivå går for sakte. I oppgjørene må vi derfor sørge for bedring av minstelønnsatser og garantiordninger som fremmer likelønn og motvirker lavlønn.

Utfordringene er mange også i dette oppgjøret, det er bare å brette opp ermene og gjennomføre et godt og ansvarlig mellomoppgjør som sikrer alle medlemmer reallønnsvekst.

Mette Nord

Mette Nord, forbundsleder

Illustrasjonsfoto: Sissel M. Rasmussen

SEIER: Retten har gitt helsearbeideren i Elverum både oppreisning og rett til fast jobb

Vikar fikk rett til fast jobb etter rettssak

Hun gikk til sak mot kommunen for å få fast stilling. Nå har den tidligere vikaren vunnet i lagmannsretten, og får både fast stilling og oppreisning.

– Saken har vært en stor belastning for vikaren. Vi håper det er over nå, sier hovedtillitsvalgt Tom Stensby.

Etter å ha jobbet som vikar innenfor pleie-, rehabiliterings- og omsorgssektoren siden 2010, krevde den tidligere vikaren å bli ansatt i en 50 prosent stilling. Det gikk ikke Elverum kommune med på, og vikaren stevnet arbeidsgiveren.

Får oppreisning

Sør-Østerdal tingrett dømte kommunen i juni i fjor til å ansette den tidligere vikaren i en 50 prosent stilling, samt å betale 20.000 kroner i erstatning. Elverum anket dommen. Kommunen fryktet blant annet at saken ville skape presedens og at flere ville kreve det samme.

Nå har vikaren vunnet ankesaken i Eidsiva-

ting lagmannsrett. Hun har dermed rett på 50 prosent fast ansettelse i kommunen. Samtidig får hun en oppreisning på 20.000 kroner, og kommunen må dekke saksomkostningene.

Prinsippsak for kommunen

Tom Stensby synes det er uforståelig at kommunen har gjort dette til en prinsippsak.

– I løpet av mine 15 år som hovedtillitsvalgt i Elverum har vi hatt rundt 40 vikarer som har krevd fast stilling, og det har aldri vært et problem. Jeg skjønner ikke at kommunen frykter at det vil komme et ras med vikarer som vil kreve det samme, sier Stensby.

– Det er en viktig prinsipiell sak for oss, og den har betydning for kommunens økonomiske situasjon, sier Aasmund Hagen, assisterende rådmann i Elverum.

Da Fagbladet gikk i trykken, hadde kommunen ennå ikke tatt stilling til om den ville anke dommen. Rådmannen ville derfor ikke kommentere saken ytterligere.

Tekst: SIMEN AKER GRIMSRUD

– Bli bøssebærer

1. mai skal Norsk Folkehjelp samle inn penger for å støtte dem som kjemper for retten til å organisere seg. LO oppfordrer medlemmer over hele landet om å delta som bøssebærere.

1. mai-talere

Fagforbundets leder Mette Nord skal holde årets 1. mai-tale i Porsgrunn

og Skien, mens nestleder Odd Haldgeir Larsen (bildet) skal avduke Osvald-statuen på Østbanetorget i Oslo.

Foto: Karri-Sofie Jenssen

LO-leder Gerd Kristiansen skal

til Trondheim og Hommelvik, mens nestleder Tor-Arne Solbakken skal til Lillehammer og Raufoss, og nestleder Hans-Christian Gabrielsen holder 1-mai-talen i Tromsø.

– Bryt med Histadrut

EL & IT Forbundet vil jobbe for at LO skal bryte samarbeidet med sin israelske søsterorganisasjon, Histadrut. Det nye handlingsprogrammet som ble vedtatt på landsmøtet i mars, inneholder en ytterligere skjerpelse av en fra før av meget Israel-kritisk politikk.

343.893

var medlemmer
i Fagforbundet 1. april.
Det er 7534 flere enn på
samme tid i fjor.

KOMMUNEN FRIKJENT: Aktor Pål-Fredrik Hjort Kraby (i midten) og Oslo kommunes forsvarer, advokat Tomasz Edsberg.

Frikjent etter at to eldre kvinner døde i Oslo

Oslo kommune er frifunnet i straffesaken som ble reist etter at 83 år gamle Jorunn Marie Bukkøy for fem år siden ble funnet ihjelfrosset utenfor boligen sin.

En måned etter at Bukkøy ble funnet, ble 92 år gamle Gunhild Bringaker funnet død i leiligheten sin noen kvartaler unna, etter å ha ligget død i omtrent to uker. Etter en gransking fra Statens helsetilsyn ble kommunen ilagt en bot på 500.000 kroner for ikke å ha gitt tilstrekkelig helsehjelp.

Kommunen nektet å vedta boten, og saken gikk dermed videre til retten som nå har frifunnet kommunen på alle punkter.

Hovedkonklusjonene fra rettens side er at begge de to kvinnene fikk adekvat omsorg og forsvarlig behandling. Helsepersonellet i Bydel Gamle Oslo – på alle nivåer – har i disse to tilfellene over tid utført et samvittighetsfullt og solid arbeid, heter det i dommen.

For det første har ingen enkeltperson handlet kritikkverdig. For det andre er det ikke påvist slik svikt i kommunens organisering av helse-tjenesten i Bydel Gamle Oslo at helsepersonellet i bydelen ikke var i stand til å overholde sine lovpålagte plikter. For det tredje stiller loven i dette tilfellet krav om grov uaktsomhet. Ved at det ikke foreligger uforsvarlig yrkesutøvelse, foreligger det åpenbart ikke grov uaktsomhet, konkluderer Oslo tingrett.

Tekst og foto: SIDSEL HJELME

Flere lever av sosialhjelp

Langtidsmottakere av sosialhjelp forsvant ikke med Nav-reformen i 2006, slik daværende arbeidsminister Bjarne Håkon Hanssen bar bud om.

Tall fra Statistisk sentralbyrå og Arbeids- og velferdsdirektoratet viser at 64.000 mennesker har sosialhjelp som hovedinntektskilde. Det er en økning på åtte prosentpoeng siden 2010.

Gravide mister jobben

En ny undersøkelse fra Likestillings- og diskrimineringsombudet viser at én av fem ikke får forlenget sin midlertidige jobb på grunn av graviditet eller planlagt foreldrepermisjon. Også andre former for diskriminering rammer kvinner i midlertidige stillinger hardere enn fast ansatte. 20 prosent av kvinnene i midlertidige stillinger har opplevd å få spørsmål på jobbintervju om planer om å få barn.

colourbox.com

Lønnsgapet består

Kvinner tjener fortsatt mye mindre enn menn, og forskjellene minker med museskritt.

Gjennomsnittslønna til kvinner utgjør i dag 86,4 prosent av menns lønn, mot 85,8 i fjor, viser årets hovedrapport fra Teknisk beregningsutvalg. Rapporten viser at kvinner i snitt har en årslønn på 465.600 kroner mens menn tjener 538.800.

«Vi vinner ikke krigen om arbeidslivet ved å stenge grensebommene.»

Jonas Bals, leder av fagligpolitisk utvalg i Oslo AP

«Jeg er ikke interessert i å utkjempet kriger som faktisk startet før jeg ble født.»

Barack Obama om møtet med Raúl Castro

«Jeg synes ikke at porno er noe kult.»

Are Sende Olsen

ENIGE: LO-sjef Gerd Kristiansen og NHO-direktør Kristin Skogen Lund er glad for at mellomoppgjøret er i havn.

NHO-oppgjøret i havn

Før påske ble LO og NHO enige om en løsning i mellomoppgjøret, uten et generelt tillegg, men med en lønnsvekst på 2,7 prosent.

Både LO-leder Gerd Kristiansen og NHO-direktør Kristin Skogen Lund var godt fornøyd da de hadde rodd i land årets mellomoppgjør.

Det blir gitt 0 prosent i generelt tillegg, men de regner med 1 prosent i overheng, 1,4 prosent glidning og 0,3 prosent er lavlønns tillegg. Til sammen skal dette gi en lønnsvekst i 2015 på 2,7 prosent.

Partene er svært fornøyd med at de har nådd et resultat gjennom forhandlinger, og at de ikke

trengte å bruke Riksmeklerne for å finne fram til en løsning.

Kristiansen mener at det er en god kvinneprofil på oppgjøret. 50 prosent av alle kvinnene i LO-NHO-området får 1,75 kroner i timen i lavlønns tillegg.

Både Skogen Lund og Kristiansen mener at det billigste lønnsoppgjøret siden 1993 er et godt bidrag til å redde norske arbeidsplasser.

Tekst og foto: **TORGNY HASÅS**

Melder ikke ifra

Under fem prosent av landets leger melder inn arbeidsrelaterte sykdommer til Arbeidstilsynet, noe de er pliktige til. Derfor kan ikke de 2824 meldingene brukes til å gi et bilde av omfang eller fordeling av arbeidsrelaterte sykdommer.

Hvis leger melder fra, kan Arbeidstilsynet gi pålegg for å bedre arbeidsmiljøet. Dermed forebygges arbeidsrelatert sykdom også for andre ansatte.

Lovfester aktivitetstilbud

Kommunene må forberede seg på en storstilt utbygging av tilbudet til personer som lider av demens når Stortinget lovfester retten til at de skal ha dagaktivitetsplass fra 2020. Om lag 70.000 er rammet av demens, rundt 23.000 av dem bor hjemme og har behov for et aktivitetstilbud.

4.114.000

personer bodde på totalt 976 tettsteder for ett år siden, og dette utgjør 80 prosent av befolkningen. Antall bosatte i spredtbygde strøk har blitt redusert med om lag 1500 personer. I alt 34 kommuner hadde ingen bosatte i tettsteder.

De fem største byene i Norge vokser fortsatt, og huser omtrent en tredel av befolkningen. Andel av befolkningen som bor i tettsteder har økt til 80 prosent per 1. januar 2014, melder Statistisk sentralbyrå.

colourbox.com

Hemmeligholder saksdokumenter

Sivilombudsmannen har bedt justisministeren stanse parlamentariske kommuner som bryter offentlighetsloven. Nå vil i stedet stortingsrepresentanter fra Høyre, Venstre, KrF, Frp og Ap endre loven, slik at kommunene kan fortsette sitt hemmelighold.

Sivilombudsmannen fastslo i 2011 at både Bergen og Oslo har brutt offentlighetsloven gjennom en årrekke. I det kommunene selv har definert som såkalt foreløpige byrådsmøter, har samtlige saksdokumenter blitt unntatt offentlighet som fast praksis.

Foto: Monica Schanche

TEMA: ARBEIDSINNVANDRING

Økt arbeidsinnvandring fra spesielt østlige EU-land har ført til et stort tilfang av billig arbeidskraft. I 1993 var bare 7 prosent av det totale antallet innvandrere til Norge arbeidsinnvandrere – i 2010 var andelen 47 prosent. I 2011 økte antallet statsborgere fra EU-land med blant annet 11.500 polakker, 7500 litauere, 2800 svensker og 2000 latviere. I 2013 kom det 23.500 arbeidsinnvandrere til Norge.

A man with a shaved head and a slight smile is looking towards the camera. He is wearing a black quilted jacket with a red zipper and a logo on the chest that says 'Elite' in blue and red. The background is blurred, suggesting an industrial or warehouse setting.

DE NYE LØS

Det nye prekariatet kalles de, arbeidsinnvandrerne som kommer til Norge for å skaffe seg jobb og inntekt. Her venter det nye arbeidslivet på dem – løsarbeiderlivet.

Tekst: VEGARD VELLE Foto: CHRISTIAN VASSDAL

Spanske Candido Silveiro er en av dem. Han kommer fra Valencia, men bor og jobber som renholder i Oslo. Han er en av mange tusen som hvert år kommer til Norge fra et kriserammet Sør- og Øst-Europa, hvor arbeidsløsheten er høy og lønna lav.

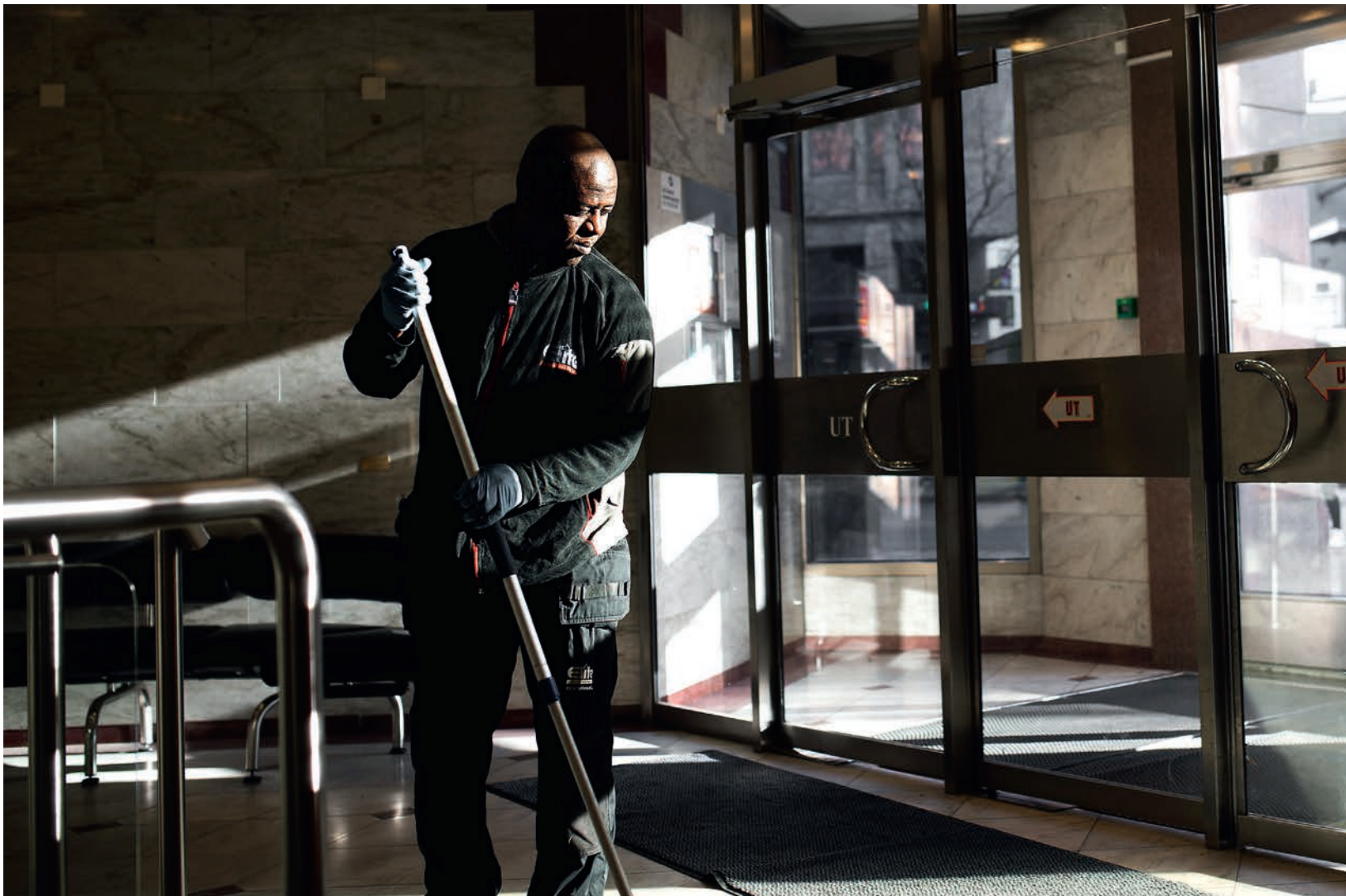
Det var i utgangspunktet ikke lett å komme i kontakt med en løsarbeider fra et annet land. Etter å ha kontaktet tillitsvalgte i fagbevegelsen og frivillige organisasjoner, ringt og besøkt folk, og lagt ut meldinger på facebook og twitter, treffer jeg til slutt tilfeldigvis Silveiro på arbeidssenteret til den veldedige organisasjonen Caritas. Arbeidssenteret holder åpent tre ganger i uka, og folk står i lang kø for å få hjelp med praktiske spørsmål, med juss og rettigheter, for å finne arbeidsgivere eller for å komme med på språkkurs. Silveiros høyeste ønske er å bli bussjåfør. Han har besøkt Nettbuss og spurt etter jobb.

Redd for negativ omtale

Candido Silveiro er et oppkomme av vennlighet på spansk, engelsk og litt norsk. Men å få være med ham på jobb er ikke helt enkelt. Allerede dagen etter ringer han og sier at det ikke går. Da vil han få sparken, har han blitt fortalt av sjefen. Jeg ringer til firmaet og forklarer at vi ikke har til hensikt å sette noen i dårlig lys, men fortelle om migranter

ARBEIDERNE

FOR DYRT: – All bøyingen tærer på korsryggen, men det koster for mye å trene på et treningsstudio, forteller Candido Silveiro.

til Norge, om deres ønsker og mål og om det nye arbeidslivet her til lands. Det ender med at vi får fotfølge Silveiro en dag på jobben hans.

– Nordmenn vasker ikke

Vanligvis begynner Candido Silveiro klokka seks om morgenen med å rengjøre Rema 1000. Men i dag starter arbeidsdagen i en kontorbygning i Oslo sentrum. Han låser seg inn et utall dører med inngangskort og inngangskoder. På vaskerommet finner han fram vaske-tralla, utallige mopper og en blå og grønn sprayflaske som han henger i buksa. Han tar på seg gummihansker.

Han går kjapt og metodisk til verks. Rom etter rom blir gjort rene. Gulv blir sprayet med vaskemiddel og deretter moppet. Til slutt tømmer han søpla.

De kontoransatte begynner å komme: Uformelt, men stilig kledd. Hvite og pene. De har det travelt, og er ikke interessert i Silveiro som raskt og effektivt dekker store arealer med moppen sin.

– Nordmenn vasker ikke gulv. Jeg har truffet flere hundre renholdere, men ingen av dem var norske. Nordmenn har utdannelse og snakker norsk. Derfor vasker de ikke, forklarer Candido.

Massearbeidsløshet blant unge

Før han kom til Norge, jobbet Candido Silveiro 16 år som rørlegger. På grunn av usikkerheten i bransjen tok han også bussertifikat. Men ingen av delene hjalp ham da massearbeidsløsheten slo inn i Spania i 2008. I dag er 57 prosent av landets unge arbeidsløse.

Silveiro er ikke kresen. Det har nøden lært ham. Han tar de jobbene han kan få. I praksis betyr det renhold. Han vasker matbutikker, postkontorer og andre kontorer. For å få innpass i bemanningfirmaet, søkte han ikke på en ledig jobb som var utlyst, slik nordmenn er vant til. Han ringte firmaet og la igjen cv-en sin. Deretter oppsøkte han dem jevnlig, sikkert ti ganger, forteller han. Etter fire måneder ringte firmaet og sa de mente

– GI ARBEIDSINNVANDRERE OPPLÆRING I NORSK

– Vi observerer at arbeidsinnvandrere tenker at de skal komme til Norge i en kort periode, men vi ser at mange blir værende, får barn og slår seg ned, forteller Martha Rubiano Skretteberg, generalsekretær i Caritas.

Den veldedige organisasjonen driver et arbeidssenter i Oslo for arbeidsinnvandrere.

Språk- og samfunnsopplæring

Generalsekretæren er opptatt av at Norge må ta i mot arbeidsinnvandrere på en annen og mer gjestfri måte enn i dag.

– Om innvandrere ikke kjenner norsk språk og samfunn, er de ikke i stand til å ivareta rettighetene sine godt nok. Regjeringen bør derfor gå inn for norskundervisning for arbeidsinnvandrere. Norsk kunnskaper handler ikke bare om jobb, men også om samfunns-

deltakelse. Kjenner ikke innvandrere til rettighetene sine, vil det gå ut over barna til arbeidsinnvandrere som vokser opp her, mener Skretteberg.

Hun mener språk- og samfunnsfagopplæring ville være lønnsomt og gi Norge en bedre omstillingsevne. Skretteberg viser til eldreomsorgen som et område hvor flere hender trengs, men hvor forutsetningen for å få jobb er å beherske norsk.

Økt utnyttning

Caritas har merket at antallet henvendelser om juridiske forhold har økt, og Skretteberg er bekymret for at dette betyr at flere blir utnyttet.

– Mange er redd for å miste jobben og tør ikke si fra. De bransjene hvor vi opplever at det er mest utnyttning, er innenfor renhold, bilvask og i hotell- og restaurantbransjen.

han var en seriøs type og fortalte at han kunne få jobbe som renholder.

Bemanningsforetak er ettertraktet for arbeidsgivere. Silveiros arbeidsgiver er så populær at de har måttet gjøre seg mer utilgjengelige, og tar nå imot henvendelser bare via nettsida og e-post.

– I Spania er det helt umulig å finne en jobb. Mange av vennene mine hjemme er arbeidsløse, og de vil gjerne komme hit. Men jeg forteller dem at det ikke er lett her heller. Spesielt om de ikke snakker engelsk, sier Silveiro.

Usikkerhet, tvang og frykt

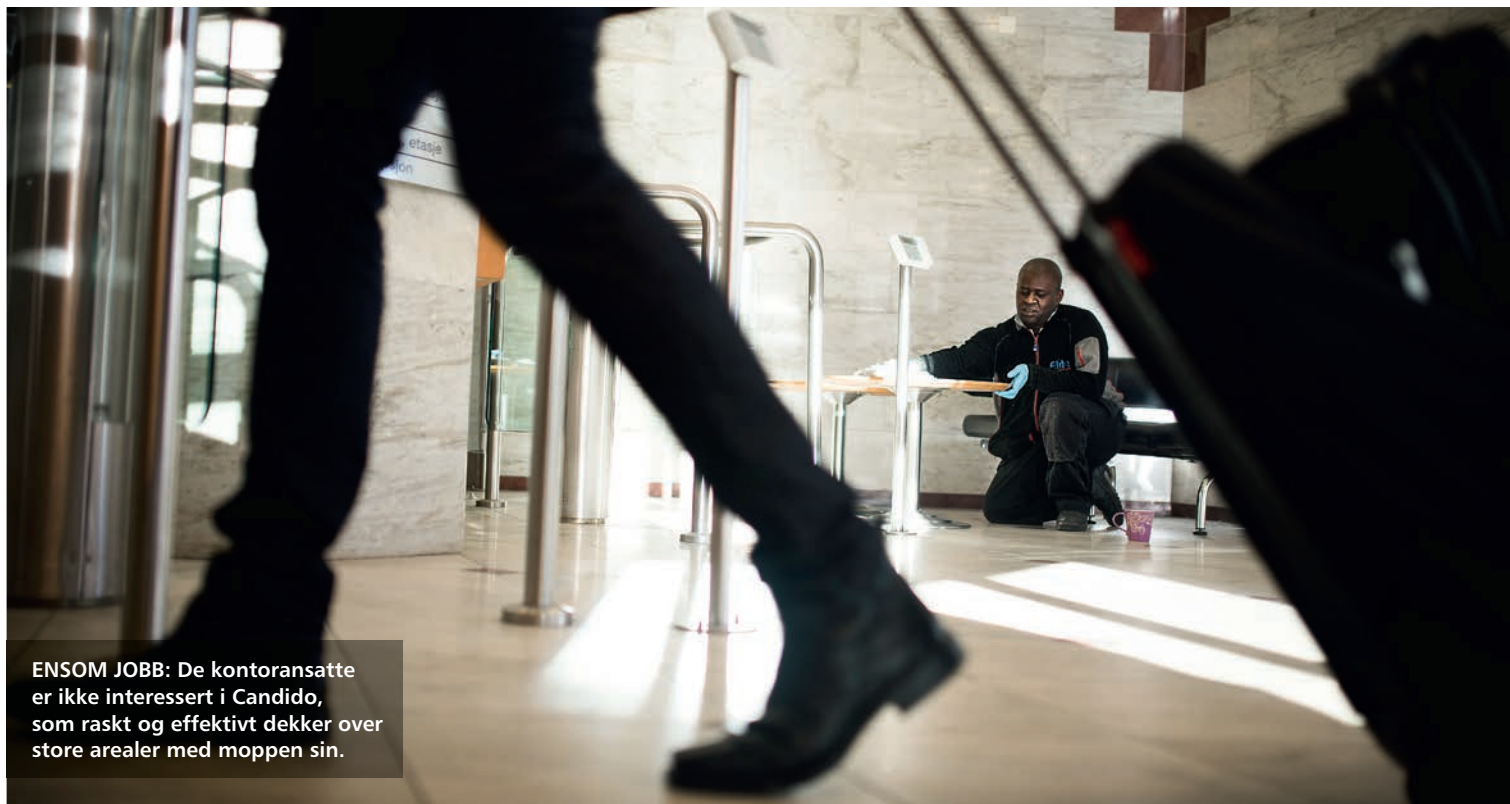
Arbeidsinnvandrere klager bare unntaksvis på arbeidsforholdene. Heller ikke er de lette å organisere i fagbevegelsen. Livene deres er preget av usikkerhet. Hva skal de leve av?

Hvor kan de bo? Har de råd til å betale de høye utgiftene her i et av verdens dyreste land?

Arbeidsinnvandrere blir tvunget til å reise fra hjemlandet og bostedet sitt, vekk fra familie og venner. De fleste har munnert å fø og låne å betale avdrag på. Livet er preget av frykt. Frykten for livet i et nytt land, for hvordan det går med barn og foreldre hjemme. Redselen for å bli sagt opp eller for ikke å finne en arbeidsgiver. Migranten vet at om han skaffer arbeidsgiveren bråk, får han sparken. Bak ham står det en kø av andre, som er desperate etter å ta over.

Mat fra suppekjøkkenet

Silveiro rengjør kontorbygget, fra åttende etasje og ned til inngangspartiet. Underveis bytter han mopper og heller vaskemiddel på >>

ENSOM JOBB: De kontoransatte er ikke interessert i Candido, som raskt og effektivt dekker over store arealer med moppen sin.

gulvet fra en tom brusflaske. Når han er ferdig med en etasje, forsvinner han inn i heisen og dukker opp i etasjen under.

– Av og til har jeg vondt i korsryggen. All bøyingen tar på. Jeg skulle ønske jeg kunne trene på et treningsstudio, men det koster for mye.

Han leier en leilighet sammen med en venn fra Spania, som også arbeider som renholder. De betaler 6000 kroner hver i måneden – 6000 av en månedslønn på 10.000. Så betaler han ca. 2500 i avdrag til banken hjemme i Valencia. Deretter sitter han igjen med 1500 kroner å leve for i måneden.

– Norge er et dyrt land. Du ser det sikkert ikke, som er vant til det, sier han.

For å overleve er Candido Silveiro nødt til å svelge stoltheten sin og oppsøke veldedige organisasjoner og suppekjøkkener. Hver fredag stiller han seg i matkøen utenfor fattighuset på Grøn-

land. En gang i måneden oppsøker han Frelsesarmeen, som gir ham to poser med mat.

– Jeg savner fritid

Utenlandske arbeidsinnvandrere lever et liv som er forskjellig fra de fleste nordmenns. Mange av dem kommer fra land med høy arbeidsløshet. Han eller hun kjenner få eller ingen i Norge fra før; de snakker ikke språket og takker ja til de jobbene de kan få. Ikke sjelden blir de utnyttet, får ikke kontrakt, får ikke utbetalt lønn, må jobbe svart eller mange, lange timer om gangen.

– Jeg skulle ønske jeg hadde en fast fulltidsjobb. – Men firmaet sier de ikke har noe. I stedet ringer arbeidsgiveren meg plutselig og sier at nå må jeg jobbe. Jeg savner fritid. Jeg skulle ønske jeg kunne starte på morgenen og være ferdig på ettermiddagen, slik at jeg slapp å tenke mer på jobben, sier Candido Silveiro.

«I stedet ringer arbeidsgiveren meg plutselig og sier at nå må jeg jobbe.»

– FAGBEVEGELSEN MÅ VÆRE FOR ALLE

Dagens sosiale dumping er veldig alvorlig, mener Roy Pedersen, leder av LO i Oslo.

– Den norske modellen er i ferd med å knekke sammen. Den forvitrer på arbeidsplassene, ved at arbeidsgivere viser null respekt for tariffavtaler og tillitsvalgte, og den angripes av regjeringen og arbeidsgiverorganisasjonene, blant annet gjennom endringer i arbeidsmiljøloven.

Pedersen mener LO må ruste opp og jobbe mer helhetlig og felles.

– Vi bør legge vekt på at fagbevegelsen er for alle, også arbeidsinnvandrere. Vi trenger å styrke

tillitsvalgte på arbeidsplassene. Videre viser konflikten rundt bryggesjauerne at LO må iverksette sympatiaksjoner, både for å få til og for å bevare tariffavtaler. Også andre forbund må være villige til å ta ut medlemmer i sympati-streik, mener Pedersen.

I tillegg må den politiske kampen skjerpes, påpeker han.

– Vi må gjøre noe med leiefirmaene, som undergraver normale ansettelsesforhold og oppsigelsesvernet. Og vi trenger en debatt i fagbevegelsen om vi kan fortsette med dagens uregulerte kapitalisme.

HVA ER PREKARIETET?

Begrepet prekariat er sammensatt av ordet prekær og proletariat. Prekariatet betegner de menneskene som tvinges til lavlønnede og midlertidige jobber med minimal jobbtrygghet.

Hotell, restaurant, handel, renhold, transport, bygg, vareproduksjon, omsorg, telefonsalg... Stadig flere sektorer benytter midlertidige ansettelse, vikarer, timeansatte, frilansere, deltidsarbeidere eller innhoppere. Arbeiderne har monotone eller slitsomme jobber de ikke har kontroll over eller kan avansere i. Jobbene er ikke langvarige nok til å skape en identitet, og det er vanskelig å protestere siden alle kan byttes ut.

I Japan er en tredel av den totale arbeidskraften midlertidig ansatte. I Spania gjelder det annenhver arbeidstaker. I Sør-Korea mer enn halvparten. De som jobber slik, danner grunnlaget for dagens nye sosiale underklasse.

Ofta er prekariatets folk migranter. De bytter timer mot penger; de har ingen yrkes stolthet og ingen trygghet. De veksler mellom arbeid og trygd, og ingen av delene er varig. Deres tilværelse er preget av jakten på inntekter, og derfor alltid prekær.

Prekariatets liv er utrygt og fylt av stress. Skillet mellom arbeid og fritid er opphevet, for du har aldri helt fri når du må jage etter jobb eller trygd. Fritida brukes på å skrive søknader, fylle ut skjemaer eller reise til et sted der det er sesong- eller engasjementsarbeid å få.

colourbox.com

STORT SAVN: Henryk Jatczak har kone og to døtre i Polen. Dit drar han bare i jula, påska og to uker om sommeren.

FØLER SEG DISKRIMINERT FORDI HAN ER POLAKK

– Jeg er her på grunn av pengene. I Polen er det mange fattige, og bygningsarbeidere blir betalt latterlig lavt. Det er blitt vanlig for polakker å jobbe i utlandet.

Henryk Jatczak har kone og to jenter i Polen, men jobber som kontraktarbeider i Norge. Han er sementarbeider i et stort bemanningsbyrå i bygg- og anleggssektoren.

– Jeg savner familien

Ca. seks uker i året er han hjemme med familien: to uker i påska, to om sommeren og to i jula.

– Jeg savner dem hele tida, men noen må tjene penger til maten. I Polen er prisene på de fleste ting like høye som i Norge. Familien lever derfor helt vanlig og ikke noe spesielt bedre enn andre.

Sliter hardt for lønna

Henryk liker jobben sin. Han liker å se gulvet bli lagt og tenke at bygningen han reiser er den første etappen i en ny industri. Eller et hjem for noen. Og han er flink.

Men i vikarbyrået føler han seg bare som et nummer. Han er fast ansatt der, men får ikke betalt mellom oppdragene. Hver uke jobber han overtid, men først når han overstiger ni timers

arbeidsdag eller 48 timers arbeidsuke, får han overtidsbetalt. Lønna i bemanningsbyrået er lavere enn de norske bygningsarbeidernes, som er fast tilsatt i andre firmaer.

– Føler meg som en b-borger

– Innimellom føler jeg meg som en slave. Da jeg var her i 2006, respekterte folk meg og behandlet meg som en jevnbyrdig. I dag føler jeg meg ofte annenrangs, som en b-borger. Kanskje er det fordi nordmenn tenker at de har mer penger enn oss østeuropeere, tenker han høyt.

– På forrige anlegg ønsket arbeiderne å ta en kaffepause, men da ga formannen oss beskjed om at det ikke gikk. Det kostet for mye. Men da norske og svenske arbeidere etter hvert dukket opp, tok de seg kaffepause på ettermiddagene, og ingen kommenterte det, forteller Henryk.

Ofta opplever Henryk og de andre polakkene å bli bedt om å ta de tyngste løftene, langt over 25 kilo.

– Siden vi bare er polakker, blir vi kommandert rundt på en helt annen måte enn de norske bygningsarbeiderne. Vi jobber hardere, til lavere lønn. Men det er lite vi får gjort med det, siden vi bare er kontraktarbeidere, sier Henryk Jatczak.

– Hvis vi klarer å holde regjeringspartiene unna politisk flertall i flest mulig norske kommuner ved høstens lokalvalg, kan vi begrense skadevirkningene av den borgerlige politikken, mener Jan Davidsen.

Tekst og foto: PER FLAKSTAD

Etter at han gikk av som leder i Fagforbundet i 2013, er Davidsen blitt pensjonist. 66-åringen tilhører Norges raskest voksende aldersgruppe, og han mener det kan være avgjørende å mobilisere denne gruppa både i høstens lokalvalg og i stortingsvalget i 2017.

– Vi snakker om mennesker med lang erfaring både fra arbeidslivet og fra livet for øvrig. De vet hva den norske fordelings- og utjevningspolitikken har betydd for deres livssituasjon og for Norge som et godt og velfungerende land å bo i.

– De er også morgendagens brukere av offentlige omsorgstjenester, og er selvsagt opptatt av kvaliteten på tjenestene. Samtidig har de barn og barnebarn, og derfor vil de fleste også være opptatt av for eksempel barnehageutbygging og skolepolitikk, sier Davidsen.

– Vet hva den norske modellen betyr

Også lederen av pensjonistutvalget i Fagforbundet, Bjørg Hageløkken, mener det er viktig at pensjonistene i forbundet både aktiviserer seg og mobiliserer foran valget.

– Vi har, som Davidsen sier, både erfaring og kunnskap. Ikke minst har vi kjent på kroppen hvordan den norske modellen over mange år har gitt oss en samfunnsutvikling med et velorganisert arbeidsliv med god medarbeiderinnflytelse og små økonomiske og sosiale forskjeller. Vi vet derfor hva vi kan miste hvis denne modellen forsvinner til fordel for et mer toppstyrt arbeidsliv og en mer elitepreget samfunnsstyring, sier Hageløkken.

– Vi har mye å tilføre politikken

Den tidligere forbundslederen stiller selv som kandidat for Arbeiderpartiet til bystyret i Bergen. Han står ikke på sikker plass, og valget vil vise om han kommer inn eller ikke. Han begrunner avgjørelsen om å stille til valg slik:

– Det er viktig at flest mulig med bakgrunn som til-

litsvalgt i Fagforbundet sier ja til å ta på seg politiske verv eller å ha tett kontakt med lokale politikere fra de rødgrønne partiene. Vi kan bidra med praktisk hverdagskunnskap, og i tillegg har dette forbundet et politisk helhetssyn og en verdiforankring som gjør oss i stand til å se politikken og velferdstjenestene som en helhet, sier han.

KOMMUNEVALG 2015

Velger egne arbeidsgivere

Davidsen besøkte fylkesmøtet som Buskerud og Hedmark holdt sammen før påske, og der snakket han blant annet om det kommende lokalvalget.

– Selv om det ikke er mulig å skifte regjering før ved stortingsvalget i 2017, tas mange av beslutningene som gjelder den norske velferdsstaten lokalt i fylkesting og kommunestyre.

ENGASJERT: Tidligere forbundsleder Jan Davidsen mener det er viktig for medlemmer og tillitsvalgte å engasjere seg i høstens valgkamp. Selv er han kandidat til bystyret i Bergen.

Davidson til
pensjonistene:

– Delta i valgkampen

ERFARING OG KUNNSKAP: Leder i Fagforbundets pensjonistutvalg, Bjørg Hageløkken, mener pensjonistene har mye å bidra med i valgkampen gjennom sin kunnskap og lange erfaring fra arbeidslivet og samfunnslivet for øvrig.

– Derfor vil det bety mye for velferdstjenester som barnevern, pleie og omsorg og barnehagepolitikk hvem som styrer lokalt. Skadevirkningene av regjeringens borgerlige politikk kan begrenses, mener han.

For de ansatte i fylker og kommuner, er det dessuten deres egne arbeidsgivere som står på valg 14. september. Resultatet vil derfor påvirke arbeidsbetingelsene deres.

Blant annet har det i vinter pågått en aksjon for å få kommunestyre og fylkesting til å forplikte seg til å følge reglene i den gamle arbeidsmiljøloven slik at det ikke blir så lett å ansette folk midlertidig.

Må være konkrete

I tillegg kan lokalvalget ha stor betydning for om kommunale arbeidsplasser blir konkurranseutsatt. Dette igjen kan ha stor betydning for pensjonene til de ansatte, og spesielt de som risikerer å miste muligheten til AFP.

– Men da må også de tillitsvalgte tørre å være konkrete når de engasjerer seg i den lokale valgkampen. De må snakke om tjenestetilbudet til 87 år gamle Marta, om pensjonen til 58 år gamle Astrid, og om tilbudet i barnehagen til to år gamle Sofie, sier Jan Davidsen.

– Vi må gi velgerne argumenter som de kan kjenne seg igjen i. Da når vi fram med budskapet vårt, fortsetter han.

Pensjonistforbundet

I tillegg til å engasjere pensjonistene i lokalvalget, er både Davidson og Hageløkken opptatt av at Fagforbundets pensjonister melder seg inn og engasjerer i Pensjonistforbundet.

– Pensjonistforbundet har på vegne av alle pensjonister drøftingsrett med regjeringen i trygdeoppgjøret og i andre viktige saker som gjelder pensjonister og uføre.

FOREBYGGER EBOLASMITTE

Spesialrenholder Johanna Kleppestø har nettopp kommet tilbake fra ebolarammede Sierra Leone. Der var oppdraget å forebygge smitte.

Tekst: OLA TØMMERÅS Foto: EIVIND SENNESET

Til daglig jobber Johanna Kleppestø (31) i et team med spesialrenholdere på Haukeland sykehus i Bergen. Blant annet utfører teamet smittevernsrenhold i alle sykehusets avdelinger og bygninger etter behov. I vinter ble hun spurt om en oppgave utenom det vanlige – å delta som renholder i en av hjelpelegasjonene til ebolarammede Sierra Leona.

Aldri i tvil

– Jeg var aldri i tvil om å takke ja. Det er stort å få være med i et slikt team, sier Johanna Kleppestø. Fagbladet møter henne på Haukeland sykehus noen få dager etter hjemkomst. I korridoren stopper kolleger og ønsker henne velkommen hjem.

I sykehusmiljøet er det en kjent sak at en hjelpeoperasjon i et ebolaområde krever flere fagspesialister enn helsepersonell og leger. Det er en forutsetning for en trygg operasjon at noen forebygger smittespredning der helsepersonellet jobber og bor.

Gjør helsearbeidet mulig

– Min jobb var å forebygge smitte i boligcampen i Mayamba, forteller Kleppestø. Det innebar bruk av all kunnskap en spesialrenholder har, med grundig vasking av alle tenkbare kontaktflater.

– Hvis én smittebærer tar på en flate som berøres av andre, kan det være nok til å spre smitte videre, forklarer Kleppestø. Hun var ikke direkte involvert i nødhjelpsarbeidet i felten, men hadde den bakgrunnen teamet trengte for å trygge oppholds- og boområdene.

– Når du først har kunnskapen som skal til for å

Haukeland universitetssjukehus i Bergen fikk i fjor høst i oppdrag av Helsedirektoratet å etablere og sende ut norske helseteam til innsats mot ebolaepidemien i Vest-Afrika. Fagfolk fra hele landet ble rekruttert.

I starten av desember kom de første norske helsearbeiderne fram til Camp Moyamba – leiren der de bor. Samme måned tok de imot pasienter i behandlingssenteret Ebola Treatment Center (ETC) i Moyamba, 120 kilometer sørøst for Freetown.

Behandlingssenteret er oppretta av det britiske Department for International Development (DFID), mens det blir drifta og ledet av Doctors of the World / Medicos del Mundo (Mdm).

hjelpe, er det godt å få bruke den til nettopp det. Vi som forebygde smitte gjorde det mulig for helsepersonellet å utføre sin viktige jobb, forklarer Kleppestø, men legger til at det er hverdagen også på Haukeland i Bergen.

– Også her må leger og helsepersonell vite at smittevern og renhold blir gjort skikkelig. Det er ikke alle som skjønner hvor nødvendig renhold er, men i mange tilfeller er det en forutsetning for at helsepersonell skal kunne gjøre jobben sin.

Foto: Eivind Senn

Foto: Eivind Senn

VIKTIG KUNNSKAP: Johanna Kleppstø er ekspert på renhold, en fagkunnskap som er en forutsetning for at leger og helsepersonell skal kunne gjøre jobben sin.

EBOLAEPIDEMIEN

- Vinterens ebolautbrudd har kostet mer enn 10.000 menneskeliv i Guinea, Liberia og Sierra Leone.
- Krisa er ennå ikke over, men i mars ble det fastslått at antall smittede går tydelig nedover.
- 300 helsearbeidere meldte seg frivillig til innsats da Norges engasjement startet i fjor høst. 110 ble rekruttert.
- Til sammen har Norge brukt en halv milliard kroner på ebolainnsatsen siden i fjor høst.
- Engasjementet vil vedvare i 2015, men i mars ble det besluttet at det norske helsepersonellet i Mayamba skulle returnere.

Jobbet og levde i en boble

Når vi møter Kleppstø, har hun vært hjemme noen dager, men hun har ennå ikke helt landet. Det er et stort sprang fra Sierra Leone og ebolaepidemi til hverdagen i Bergen.

– Vi levde i ei boble. Alt dreide seg om oppdragene fra morgen til kveld hver dag, sju dager i uka, forteller hun. I løpet av seks uker var hun aldri utenfor campen, annet enn under transport til og fra flyplassen.

– Det var strenge regler forbundet med å forlate området. Vi som ikke hadde oppdrag i felten, oppholdt oss inne. Hjelpearbeidere som jobbet ute, ble alltid underlagt øresjekk for å avdekke eventuell feber når de returnerte til campen. Ved mistanke om smitte hadde vi to isolasjonsbaser, der vi igjen hadde nye sett med rutiner for smittevern og renhold, forteller Kleppstø.

Utrygg følte hun seg aldri.

– Vi fikk all mulig informasjon før avreise. Det var aldri noe uklart, og vi hadde dessuten muligheten til å trekke oss når som helst dersom vi skulle ønske det, forteller hun.

Klar for ny innsats

Etter at Norge sendte første delegasjon med leger og hjelpearbeidere til Sierra Leone i vinter, har til sammen 110 leger, helsearbeidere og fagarbeidere gått i turnuser på seks uker i campen i Mayamba.

– Jeg er absolutt klar for å reise igjen dersom jeg blir spurt, enten det er til Sierra Leone eller andre steder, sa Kleppstø da Fagbladet møtte henne i mars. Senere samme måned vedtok imidlertid regjeringen i samråd med lokale myndigheter og FN, å redusere innsatsen. Antall smittede har nå gått tydelig ned, og det ble besluttet at norsk helsepersonell skal returnere fra Mayamba.

Han er uredd og utholdende og tåler ekstreme påkjenninger. Nei, vi snakker ikke om Jan Erik Skog, vi snakker om Ulrik – bikkja hans. De to har mye til felles.

Vaktbikkja

Jan Erik Skog

Alder: 70 år

Familie: Gift med Inger Lise, to voksne sønner, fire barnebarn og hunden Ulrik.

Yrke: Pensjonist, tidligere busselektriker i Oslo Sporveier.

Aktuell: Vinner av Fritt Ords pris 2015.

– **Jeg fikk ikke fred.** Jeg lå natt etter natt og grublet, sier Jan Erik Skog. Den nyslåtte vinneren av årets Fritt Ord-pris sitter ved kjøkkenbordet og skuer 15 år tilbake i tid. Til da det begynte å lukte råttent av ledelsen på jobben.

På det tidspunktet hadde busselektriker Skog jobbet 20 år i Oslo Sporveier, omtrent like lenge hadde han vært tillitsvalgt, og de siste årene hadde han også sittet som de ansattes representant i styret.

– Jeg varslet både styret og Oslo-politikere om kritikkverdige forhold, men det nyttet ikke. Selv ikke da vi kunne dokumentere overfakturering, smøreturer og kameraderi. Men motstanden gjorde meg bare staere og staere. Jeg visste jeg hadde rett, ville ikke gi meg.

Og Jan Erik Skog fikk rett til slutt. For å gjøre en lang og vond historie kort: Sist høst satt seks personer, deriblant Skogs tidligere sjef i Sporveisbussene, på tiltalebenken i Oslo tingrett, anklaget for å ha lurt til seg flere millioner kroner fra selskapets kasse. I sju lange uker fulgte Skog saken fra tilhørerplass. Bare én eneste dag forlot han rettssalen:

– Den dagen advokatene skulle holde sine prosedyrer og forsvare de tiltalte. Det gadd jeg ikke å høre på.

– *Hvordan var det å se dine tidligere sjef i øynene i retten?*

– De var ynkelige, men viste ingen anger.

Jeg har ikke mye sympati for slike folk. Når du tjener 1,6 millioner, har du råd til å gjøre opp regningene dine. Dette var samme folka som uten å blunke hadde sparket sjåfører som manglet noen kroner i veska.

Med domfellelse og Fritt Ord-pris kan Skog fastslå at det nytter å varsle. Men det er ingen lettveit vei.

– Jeg var et hår i suppa på arbeidsplassen. Det var ikke bare sjefene, men også flere kolleger som mente at jeg ødela hele Sporveien, at det var jeg som var problemet. Det var en psykisk belastning. Du får sår på sjela av slikt.

– Skulle tro du er paranoid, var det noen som sa. Også kona ba meg slutte å snakke så mye om det som skjedde. Folk orker ikke å høre om det, sa hun.

Prisen oppleves som en oppreisning og anerkjennelse av jobben han har gjort.

– Jeg ville ikke gjort noe annerledes i dag, men jeg skulle ønske at det fantes et varslingsombud eller en uavhengig advokat vi kunne gå til. Hvis du skal varsle om et korrupt direktørskikt, kan du ikke gå til toppledelsen.

I dag er varsleren pensjonist, men avgangen fra arbeidslivet ble ikke helt som han hadde ønsket seg. En kronglete og vond skulder var ikke det verste:

– Jeg hadde ingen framtid før uansett. Det var et slit å se toppledere gå rundt og glise. Etter hvert orket jeg ikke å gå på jobb,

og ble sykmeldt. Nå er treningssenteret Kondis blitt den nye «jobben».

Der møter du Jan Erik Skog hver eneste ukedag tidlig om morgenen.

– Kona jobber fortsatt, så jeg står opp og sørger for å få henne opp. Lager kaffe og smoothie før jeg forsvinner ut med treningsbagen og Ulrik i hælene.

Så er det body workout, kettlebell, stretch, spinning, core i to-tre timer etterfulgt av egentrening.

Hjemme på Høybråten bor Jan Erik Skog vegg i vegg med faren på 93. Her har de bodd siden 1951.

– *Hvilke drømmer hadde du for livet ditt i oppveksten?*

– Det var en sorgløs oppvekst, men jeg husker ikke at jeg hadde noen spesielle drømmer. På Høybråten var det ingen klaseskiller den gangen, alle hadde det like godt – eller like dårlig, og halvparten av alle som bodde her var kommunister.

– *Var du en som sa fra om urett den gangen også?*

– Jeg har nok alltid vært kjapp til å si fra. Om det var mobbing, for eksempel. Jeg husker spesielt en ungarsk gutt som kom hit og som ble erta på skolen. I klassen hadde vi gutteklubben Varg, og vi sørget for å få ham med i klubben og få slutt på mobbingen.

Engasjementet sto høyt rundt kjøkkenbordet hjemme hos familien Skog. Far Ole var primus motor i heismontørenes fagforening, han var med og stiftet SF og sto på partiets første stortingsliste. Engasjementet gikk i arv:

– Jeg ble tent av EEC-saken og kampen mot atomvåpen på slutten av 1950-tallet. Jeg var med i NKU, senere aktiv i SV, men nå er det mange år siden jeg var partimedlem.

Yrkesskolen var et naturlig valg for gutta fra Høybråten på 50-tallet. Men eventyrlysten presset på under kjeledressen. Etter to år på billinja og avlagt fagprøve pakket unge Skog en liten pappkofert og satte seg på Stockholms-toget.

– Etter en natt på Frälsningsarméns hospits gikk jeg ut i byen for å søke jobb, og ble i Stockholm i to år til høyrekjøringen ble innført i 1967. Da parkerte folk de gamle bilene, og det ble lite å gjøre.

Tilbake i Oslo fikk han straks ny jobb i bilbransjen, men sluttet for å ta voksengym. Planen var å studere videre, men slik gikk det ikke.

«Det var ikke bare sjefene, men også flere kolleger som mente at jeg ødela hele Sporveien, at det var jeg som var problemet.»

– Jeg «måtte» gifte meg, slik vi måtte den gangen, og da hadde jeg ikke råd til å studere. I stedet ble det jobb. Etter en periode som taktekker begynte jeg i Sporveien, og det var da jeg for alvor kom inn i tillitsvalgsapparatet.

Harde tak og lange dager til tross, Jan Erik Skog er først og fremst familiemann.

– Jeg har vært heldig; vært gift i 45 år og har to flotte unger som har klart seg bra.

Tomrommet da sønnene flyttet ut var stort.

– Jeg ble helt rar. Men så var det noen som sa at jeg burde skaffe meg bikkje, så det gjorde jeg.

Ulrik er familiens tredje riesenschnauzer.

– Jeg går aldri ut uten ham, heller ikke når vi har ferie. Det gjorde vi en gang, og da dro vi hjem før tida. Nå er Ulrik med i bobilen enten vi ferierer i Norge eller i Europa.

Gratulasjonsbuketten på kjøkkenbordet er i ferd med å visne, men 200.000 kroner i prispenger er inne på konto.

– *Hva skal du bruke pengene fra Fritt Ord til?*

– Vi har det romslig økonomisk nå, så jeg har bestemt at 50.000 skal gå til Fagforbundet Oslos barneby i Murmansk.

Kanskje gir jeg bort mer, jeg har ikke bestemt meg.

– Vi er så bortsjømte her i landet. Nordmenn sitter i Spania og klager, og så fort de blir syke, kommer de hjem for å få stell og stemmer Frp... Vi må være mer takknemlig for det vi har. Vi har vunnet i lotto alle sammen – derfor blir jeg så forbanna over folk som har det godt, og som stjeler fra jobben sin.

STÅ SAMMEN FOR DE SOM IKKE FÅR LOV TIL Å STÅ SAMMEN.

FOLK
FORANDRER VERDEN

STØTT 1.MAI
AKSJONEN

Bare gjennom organisering kan folk få makt til å forandre sitt eget samfunn. For de trenger ytringsfrihet til å fortelle om problemene sine, forsamlingsfrihet til å diskutere dem og organisasjonsfrihet til å gjøre noe med dem.

SEND SMS «1.MAI» TIL 2160 (100 KR.)

Norsk Folkehjelp

Fagbladets ekspertpanel

Fagbladet viderefremidler spørsmål av allmenn interesse om tariffavtaler, arbeidslivs-saker og -lover, videreutdanning, LOfavør og Sparebank 1 til et ekspertpanel. Ekspertene i dette nummeret:

Magne Gundersen
Forsikring

Spørsmål angående LOfavør og Sparebank1.

Arne Bernhardsen
Arbeidsmiljø

Spørsmål om helse, miljø og sikkerhet på arbeidsplassen.

Jorun Bjerke
Juss

Aktuelt lovverk, inkludert arbeidsmiljøloven og ferieloven.

Herdis Scärer
Tariff

Spørsmål som angår tariffavtaler og forhandlinger.

Vi har ikke anledning til å svare på henvendelser som vi ikke finner plass til i bladet. Hvis du får problemer på arbeidsplassen, ta først kontakt med lokal tillitsvalgte.

Arbeidstaker eller oppdragstaker?

SPØRSMÅL: Jeg har arbeidet som støttekontakt og avlaster for en liten gutt i snart fem år. Jeg har bedt kommunen om feriepenger, men har fått til svar at jeg ikke har rett til dette da jeg er oppdragstaker og ikke arbeidstaker. Kommunen viser blant annet til at de ikke legger seg opp i når og hvordan jeg utfører arbeidet og at avlastningen skjer i mitt eget hjem. Kan kommunen nekte å utbetale meg feriepenger?

M.T.

SVAR: For å få rett til feriepenger, må du anses som arbeidstaker etter ferieloven. Etter ferielovens § 2 er en arbeidstaker enhver som utfører arbeid i annens tjeneste. Det er altså ikke avgjørende om du betegnes som oppdragstaker i avtalen med kommunen.

Hvorvidt noen utfører arbeid i annens tjeneste eller ikke beror på en vurdering av flere momenter. Følgende momenter kan tale for at du skal regnes som arbeidstaker:

- Du har personlig arbeidsplikt, dvs. at du ikke kan bruke andre til

å utføre arbeidsoppgavene dine.

- Du har plikt til å underordne deg arbeidsgivers ledelse og kontroll av arbeidet, for eksempel ved at du har plikt til å levere inn rapport.

- Arbeidsgiver stiller til rådighet arbeidsrom, maskiner, redskap, arbeidsmateriale eller andre hjelpemidler som er nødvendige for å utføre arbeidet.

- Arbeidsgiver bærer risikoen for arbeidsresultatet, for eksempel dersom arbeidsgiver står ansvarlig overfor brukeren etter helse- og omsorgstjenesteloven.

- Du får vederlaget ditt gjennom lønn.

- Tilknytningsforholdet mellom deg og din arbeidsgiver er relativt stabilt og oppsigelig med bestemte frister.

For å gi deg et klart svar på om du er arbeidstaker eller ikke, er det derfor nødvendig å gå nærmere inn i din konkrete situasjon. Generelt har Høyesterett gitt tydelige føringer på at de aller fleste oppdrag innenfor

den kommunale helse- og omsorgssektoren skal løses med ansettelse som arbeidstaker og ikke oppdragstaker, se her Rettstidende 2013 s. 342 og 352. De aller fleste avlastere og støttekontakter vil omfattes av arbeidstakerbegrepet.

Du skriver at kommunen viser til at du ikke er arbeidstaker fordi de ikke legger seg opp i når og hvordan du utfører arbeidet som avlaster og støttekontakt. Jeg er uenig i dette. Det som tilsier at du er arbeidstaker, er hvorvidt du har et ansvar og en plikt til å underordne deg kommunens ledelse og kontroll, og ikke hvorvidt kommunen i ditt tilfelle har valgt å unnlate å styre og kontrollere det arbeidet du utfører som avlaster og støttekontakt.

At du utfører noe av avlastningen i ditt eget hjem, kan heller ikke være avgjørende for om du regnes som arbeidstaker eller oppdragstaker. Mange arbeidstakere utfører arbeid i sitt eget hjem. Det som imidlertid kan tilsa at noen ikke er arbeidstaker, er der formålet med oppdraget er å stille seg og sitt som omsorgsbasis over tid (der brukeren skal bli en del av familien), for eksempel i et beredskapshjem.

Jeg anbefaler deg å ta kontakt med din lokale tillitsvalgt for mer informasjon og bistand framover.

Jorun Bjerke, forbundsadvokat i Fagforbundet

Alene på tur – gjelder forsikringen?

SPØRSMÅL: Datteren vår på 18 år skal på sommerferie uten oss foreldre. Er hun da dekket av vår reiseforsikring?

J. N.

SVAR: Ja, så lenge datteren din har samme folkeregistrerte adresse som dere, er hun dekket av deres LOfavør reiseforsikring fram til hun fyller 20 år.

Et smart tips: Send med

henne en kopi av reiseforsikringsbeviset. Da er hun sikret raskere hjelp om noe skulle skje på reisen.

Magne Gundersen, forbrukerøkonom i Sparebank 1

Tillitsvalgte eller verneombud?

SPØRSMÅL: Vi har en gryende konflikt hos oss. Verneombudet krever å delta i omstillingsprosjektet, men det er den tillitsvalgte som har deltatt fra start. Vi vil helst snakke med én stemme. Hvordan forholder vi oss til dette?

B.O.

SVAR: Det er ikke et enkelt svar på det. Både hovedavtalen mellom partene og arbeidsmiljøloven inneholder bestemmelser som skal sikre deltakelse fra arbeidstakernes representanter så tidlig som mulig.

En god start er å sette seg ned sammen og finne ut av hvilke bestemmelser som gjelder, og ut fra det vurdere om det er et

privat-rettslig eller offentligrettslig forhold. Er det en omstilling som i sitt vesen først og fremst er en nedbemanning, så vil de aller fleste aktivitetene dreie seg om stillingsvern, diskusjon om utvelgelseskriterier, saklighetskrav, rettferdighet og rettshjelp til medlemmene. De tillitsvalgte har drøftingsrett og forhandlingsrett på slike spørsmål, og på disse områdene har ikke verneombudet noen opplagt rolle.

Samtidig viser det seg at arbeidsmiljøet i avdelinger og mellom dem som blir berørt av slike omstillinger, også blir

berørt. Enhver endring eller omstilling som får betydning for den enkeltes arbeidssituasjon er å betrakte som en arbeidsmiljø-

faktor som skal behandles som nettopp det, med risikovurdering før beslutninger blir tatt, med nødvendig involvering av de berørte, og at de sikres forsvarlig oppfølging og kompetanseheving (arbeidsmiljølovens § 4-2, andre og tredje ledd).

Da er det lett å se at verneombudet har sin opplagte rolle i prosjektet.

Selv om hovedavtalen sikrer de tillitsvalgtes rolle i alle saker, også arbeidsmiljø saker, er mitt grunnleggende syn at det er en fordel for arbeidstakerne om de tillitsvalgte og verneombudene blir enig om hvordan de skal klare å spille samstemt, og at de kan bruke ufrihetskravet når det er egnet, og forhandlingskortet når det passer.

Arne Bernhardsen,
redaktør i Gyldendal Arbeidsliv.

Politisk streik og tariffstreik

SPØRSMÅL: 28. januar streiket mange av forbundets medlemmer mot de foreslåtte endringene i arbeidsmiljøloven. Så vidt jeg har forstått var dette en såkalt politisk streik. Hva er egentlig forskjellen på en «vanlig» streik og politisk streik?

M.T.

SVAR: Det er noen grunnleggende forskjeller på en politisk streik og en tariffstreik.

Politiske demonstrasjonsstreiker er ikke regulert i lov- eller avtaleverket. Rettsgrunnlaget for slike streiker/aksjoner følger av rettspraksis fra Arbeidsretten.

Denne streikeformen kan benyttes om det er behov for å komme med en mest mulig kraftfull meningsytring.

Politisk streik retter seg mot politiske vedtak, forestående eller allerede besluttede vedtak.

For å kunne bli betraktet som en lovlig streik, må den politiske streiken være av kort varighet, være varslet på forhånd, og det er en forutsetning at formålet med streiken/aksjonen ikke er å framtinge forandringer i de tariffmessig ordnede forhold. En lovlig politisk streik må altså ikke ha som mål å påvirke egne lønns- og avtalevilkår.

Indirekte kan en politisk streik få virkning på lønns- og avtaleforhold, men den må ikke være en del av en bestående forhandling. For eksempel er det akseptert som lovlig å gjennomføre en politisk streik for å markere motstand mot endringer i sykelønnsordningen, mens en politisk streik for å markere misnøye med at bedriften går til nedbemanning, ikke er god tatt.

Deltakelse i politisk streik er, i motsetning til tariffstreik, frivillig.

Det leveres ikke plassfrettedelse ved en politisk streik, dermed er deltakelsen fra medlemmene frivillig. Da Fagforbundet ikke kan pålegge sine medlemmer deltakelse, betales ikke streikebidrag.

Annethvert år forhandler Fagforbundet med arbeidsgiver om ny tariffavtale.

Normalt forhandler Fagforbundet om økonomiske justeringer året mellom til hovedoppgjør, forhandlinger som naturlig kalles mellomoppgjør.

Hvis Fagforbundet bryter forhandlingene eller forkaster forhandlingsresultatet på ett eller flere av tariffområdene, må forbundet følge bestemmelsene i arbeidstvistsloven og hovedavtalene. Fagforbundet må ha

godkjenning fra LO for å gå ut i streik. Straks bruddet er et faktum, sendes det varsel om streik, plassoppgivelse, til arbeidsgivermotpart. Varselet omfatter hvilke virksomheter og antall arbeidstakere som tas ut.

Den aktuelle hovedavtale forplikter partene til å varsle disse oppsigelsene minst 14 dager før streik iverksettes.

Plassfrettedelsen vil si at man forlater arbeidsplassen. Dette betyr at endelige navnelister leveres arbeidsgiver.

Alle medlemmer i Fagforbundet kan tas ut i streik innenfor det tariffområdet de tilhører. Arbeidstakere som blir tatt ut i streik, får ikke utbetalt lønn av arbeidsgiver, men Fagforbundet betaler streikestønning under arbeidsstans. Streikestønning er ikke skattepliktig inntekt.

Herdis Schärer, rådgiver i forhandlingsenheten

Utlysning av midler til

SOLIDARITETSARBEID 2015/2016

Den årlige avkastningen av Fagforbundets solidaritetsfond disponeres til inter-nasjonalt solidaritetsarbeid. Forbundets fagforeninger og fylkeskontor kan søke.

Tildeling fra fondet vil som utgangspunkt ikke overstige egne avsatte midler til prosjektet.

Målsettingen med tiltakene må være å fremme solidaritet med hovedvekt på å utvikle fagforeningsarbeid i andre land. Prosjektet kan ha til hensikt å gi selvhjelp i form av utvikling av arbeidsplasser, faglig tiltak, utvikling av faglige rettigheter, opplæring og faglig organisering.

Det kan gis støtte til:

- Prosjektutgifter
- Reise- og oppholdskostnader til prosjekter hvor samarbeidskontrakt allerede er inngått.
- Reise- og oppholdskostnader til studiebesøk for representanter fra mottakerorganisasjonen i prosjektlandet til Norge. Fagforbundets organisasjonsledd må være vertskap.

Søker må fylle ut søknadsskjema.

Budsjett vedlegges søknaden.

Førstegangssøkere må i tillegg vedlegge inngått samarbeidskontrakt med mottakerorganisasjon.

Søknadsskjema og retningslinjer for Fagforbundets solidaritetsfond fås ved henvendelse til:

Ingunn Eriksen, Tlf 23 06 46 16

e-post: ingunn.eriksen@fagforbundet.no

Søknadsfrist: 1. mai 2015

Søknaden sendes til:

Fagforbundet,
v/Ingunn Eriksen
Pb 7003 St. Olavs plass,
0130 Oslo

FAGFORBUNDET

Fagforbundets utdanningsstipend

Fagforbundets utdanningsstipend har som formål å støtte opplæringstiltak og kompetanseutvikling for yrkesaktive medlemmer.

Det gis ikke støtte til utgifter som medlemmet får dekket av andre, f.eks arbeidsgiver eller NAV.

Stipendordningen gjelder ikke lærlinger, elev- og studentmedlemmer. Likevel kan tidligere yrkesaktive medlemmer som går inn i en studiesituasjon og derved får redusert sin kontingent, søke stipend en gang pr. kalenderår.

Det kan søkes om støtte til:

- Utdanninger ved universiteter og høyskoler • Utdanninger i videregående skole og grunnskole (ny sjanse) • Etter- og videreutdanninger på ulike utdanningsnivåer • Praksiskandidatopplæring • Yrkesfaglige kurs • Lese- og skrivekurs med data

Kategori 1: Alle typer grunn-, etter- og videreutdanninger på hel- eller deltid som er formelt kompetansegivende (eks. gir studiepoeng) eller har en varighet på 80 timer eller mer.

Det utbetales halvparten av egne dokumenterte utgifter. Det utbetales inntil kr. 12.000,- pr. kalenderår.

Kategori 2: Kortvarige yrkesfaglige kurs med en varighet på mindre enn 80 timer. Det utbetales halvparten av egne dokumenterte utgifter. Det utbetales inntil kr. 3.000,- pr. kalenderår.

Lese- og skrivekurs

Lese- og skrivekurs dekkes med inntil kr. 10.000,- inkludert datatekniske hjelpemidler pr. kalenderår.

Det kan søkes støtte til:

- Kursutgifter • Eksamensutgifter • Påkrevd materiell/utstyr (Kjøp av datatekniske hjelpemidler: 25% dekkes inntil kr. 2500,-)
- Merutgifter til opphold utenfor hjemmet (kun overnatting)

Følgende dekkes ikke:

- Tapt arbeidsfortjeneste • Reiseutgifter • Diett/mat

Det er krav om originaldokumentasjon på alle utgifter i tillegg til dokumentasjon på hva arbeidsgiver eller NAV dekker. Dersom disse ikke dekker noe, skal dette også bekreftes.

Søkere må ha vært yrkesaktivt medlem i minst seks måneder for å kunne søke om stipend. Det kan kun søkes om utdanningsstipend til en utdanning en gang pr. kalenderår. Søknaden må fremmes før utdanningen er avsluttet. Det behandles ikke søknader hvor egne utgifter er mindre enn kr. 1500,-.

Søknadsskjema og søkerveiledning finnes på

www.fagforbundet.no eller ved henvendelse til Fagforbundet.

omtanke
solidaritet
samhold

FAGFORBUNDET

www.fagforbundet.no

«Vår rolle er å holde
hjulene i gang, slik at livet
kan leves videre.» **Side 42**
Seksjonsleder Raymond Turøy

Helse og sosial

■ Sammen i klubber

Elever fra videregående har intervjuet beboerne på Nordberg-hjemmet. Nå møtes unge og gamle i klubber basert på beboernes interesser. **Side 30**

■ Jobbhus inspirerer unge til jobb

I Trondheim har Nav med enkle midler klart å motivere ungdom som ellers ville falt utenfor, til å skaffe seg jobb eller gå på skole, og ikke minst klare seg selv. **Side 36**

■ Får sitt pass påskrevet

FOKUS: Spesialist- og kommunehelsetjenesten kan bli bedre, mener pasienter med psykiske plager i en undersøkelse fra Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten. **Side 40**

Foto: Erik M. Sunet

På handletur på sykehjemmet

Alle varene Økernhjemmet bruker, er samlet i Kolonialen. Hit kommer beboere, brukere og personalet for å handle, blant annet Edvard Kiwinimeni (t.v.), Kjell Roald og Katrine Jacobsen. **Side 32**

Ulik innflytelse på sykehusene

To av tre tillitsvalgte på norske sykehus mener de jobber i et høyere tempo nå enn for tre år siden. Dette kommer fram i Fafo-rapporten *Arbeidsmiljø i norske sykehus 2014*, omtalt i Oslo legeforenings tidsskrift *Journalen*. Den bygger på en spørreundersøkelse blant ledere, verneombud og tillitsvalgte.

I undersøkelsen svarer 28 prosent av de tillitsvalgte at de i stor eller i nokså stor grad har innflytelse på resultatet av omstillingsprosesser. Tilsvarende tall for verneombud og ledere er 31 og 60 prosent.

Over 40 prosent av dem som har vært gjennom endringsprosesser, svarer at endringene har medført nye kompetansekrav. Av disse oppgir 77 prosent at de fikk nødvendig opplæring. Bare 52 prosent av de tillitsvalgte fikk slik opplæring, mot 98 prosent av topplederne. KES

Meningsløst å melde avvik

En revisjonsrapport har påvist alvorlig svikt ved Oslo kommunes avvikshåndtering. Sykehjemsetaten ønsker derfor å bedre opplæringa av ansatte, sikre tilgjengeligheten til datasystemet og skifte det ut så snart som mulig.

– Selve programmet er utmerket. Det egentlige problemet er at ansatte ikke gidder å bruke av sin knapt tilmålte tid til å legge inn avvik. Grunnen er at avvikene ikke blir fulgt opp, og det blir ikke satt inn tiltak for å lukke dem, sier bystyremedlem Ivar Johansen (SV). KES

colourbox.com

FØRSTE MØTE: Lisbeth Simonsen (f.v.), Anita Danielsen, Hege Hansen Bjerkan, Siv Kristin Korsvik og Oliv Lundeby (foran) møttes like før påske i Faggruppa for helsesekretærer.

Driftige helsesekretærer i ny faggruppe

Helsesekretærene mener deres kompetanse er for lite kjent. – Vi er utdannet for mange oppgaver som i dag blir utført av andre yrkesgrupper, sier Oliv Lundeby.

Faggruppa for helsesekretærer i Fagforbundet har hatt sitt første møte. Ved å gjøre den brede kompetansen, de mange muligheter på arbeidsmarkedet og de interessante arbeidsoppgavene bedre kjent, håper faggruppa at flere unge vil utdanne seg til autoriserte helsesekretærer.

– Mange steder synker antall søkere til denne utdanninga, og enkelte steder er utdanningstilbudet derfor lagt ned, forteller Oliv Lundeby, leder for gruppa.

Faggruppa håper den tendensen kan snus ved å informere om yrket og de varierte

mulighetene en autorisert helsesekretær har.

– Vi er på sykehus og på flere ulike arbeidsplasser i kommunene, sier Oliv Lun-

«Mange steder synker antall søkere til denne utdanninga. OLIV LUNDEBY

deby. Selv arbeider hun både på helsestasjon og i psykiske helseteam. Også Hege Hansen Bjerkan arbeider to steder; på to legesentre og i hjemmesykepleien. De tre andre medlemmene i faggruppa arbeider alle på sykehus; i

Arendal, Kirkenes og Tromsø. To av gruppas medlemmer har tatt eller tar videreutdanning som helsekoordinatorer.

Faggruppa for helsesekretærer har som mål at andre helsefaglige yrkesgrupper får økt forståelsen for helsesekretærens brede kompetanse.

– Vi har kompetanse til å utføre mange og varierte arbeidsoppgaver, og vi er limet i et helsefaglig miljø, sier Lundeby.

– Likevel har mange avdelinger og sentre unødvendig dyr administrasjon fordi leger og andre utfører arbeid som vi er utdannet til, legger hun til.

Tekst og foto: **KARIN E SVENDSEN**

Mer medleverskap

Nesten seks av ti barnevernsinstitusjoner bruker medleverturnus.

Andelen barnevernsinstitusjoner der de ansatte bor sammen med brukerne, har steget fra 52 prosent til 58 prosent på ti år, ifølge en Fafo-rapport. Forskerne har snakket med 16 barn og unge i forskjellige institusjoner. De var fornøyd med å ha voksne i langturnus rundt seg. Mye tyder på at de ansattes medleverordning gir stabile relasjoner og kontinuitet.

– Det er veldig positivt for barna at de ansatte er til stede over lengre tid – så lenge det ikke fører til utbrente og syke voksne, sier Camilla Røneid Hansen i Landsforeningen for barnevernsbarn.

Medleverturnus er ifølge Fafo-rapporten mest utbredt i privat drevne institusjoner.

Kort vei til Jersey

– Cowboyene er i ferd med å forsvinne fra bransjen. Men i deres sted kommer de store entreprenørene med sine porteføljer i Jersey og Guernsey, sier Bjørn Hermansen, hovedtillitsvalgt for Fagforbundet i det statlige barnevernet Bufetat.

– Avdelingslederne i privat barnevern kan godt være genuint opptatt av kvalitet, men vi må se oppover i eierkjeden hvor lønnsomhet begynner å bli viktigere enn fagligheten, sier Tone Faugli, nestleder i FO.

Helsefare

Ansatte i de mest ekstreme langturnusene tilbringer inntil 80 timer per uke på arbeidsplassen. Grensa i arbeidsmiljøloven er 40 timer, inntil 48 hvis man inkluderer hvilende vakt.

VIKTIGE ÅR: Camilla Røneid Hansen fra Landsforeningen for barnevernsbarn har god erfaring med medleverskap.

– Så lenge vi vet lite om helsekonsekvensene, kreft og hjerte- og karsykdom, er det all grunn til å være konservative med å innføre slike arbeidstidsordninger, mener Faugli.

– Veldig mange hos oss syns

at å jobbe tett over tid, er et gode, sier Anne Grethe Klæboe, administrerende direktør i Aberia Oppvekst og Utvikling samt i Aberia Ung.

Tekst og foto: EIRIK DAHL VIGGEN

Portørfaget snart på plass

Tonje Thorbjørnsen er optimistisk. Leiaren i Fagleg råd for helse og oppvekstfag (FRHO) og rådgjevar i Fagforbundet Seksjon helse og sosial (SHS) håpar dei som ynskjer å ta fagbrev som portør, snart vil ha eit tilbod.

PORTØRFAG: Tonje Thorbjørnsen håpar utdanninga snart er på plass.

Vaksne elevar

Ho reknar med at det i fyrste omgang er vaksne som alle-reie arbeider som portørar i sjukehusa, som vil gå opp som praksiskandidatar.

Thorbjørnsen seier at dei fleste praksiskandidatane truleg treng ei oppdatering på den teoretiske delen av faget etter at det no føreligg ein godkjend læreplan.

FRHO-leiaren seier det blir viktig

å stimulere til at det blir produsert læremiddel og at AOF og andre opplæringstilbydarar innafor vaksenopplæring plar vere kjappe til å utvikle nye kurs når ny etterspurnad veks fram.

– Så sjølv om vi håpar at tilbod veks fram, kan det vere lokale skilnader. Det er fint om medlemmer og tillitsvalde følgjer med og trykkar på overfor fylkeskommunen dersom dei syns det tek for lang tid før utdanningstilbodet kjem, seier Thorbjørnsen.

Skulefag

Leiaren i FRHO seier det er ein fast prosedyre når nye fag skal inn i utdanningssystemet. Sidan portørfaget byggjer på etablerte

utdanningstilbod (Vg1 helse- og oppvekstfag og Vg2 helseser-vicefag, Vg2 helsearbeidarfag eller Vg2 ambulanséfag) og Vg3 i bedrift, håpar ho det om kort tid blir eit aktuelt tilbod også til ungdom som ønskjer lære-plass.

Tekst: KARIN E SVENDSEN

Mangler sykehjemsplasser

KS har hentet inn opplysninger fra Kommune-Norge om behovet for sykehjemsplasser. I november 2014 sto 873 personer på venteliste for plass på sykehjem, men 183 kommuner har ikke svart.

KES

Første nordiske konferanse i barnepalliasjon.

25-27 november. Thon Hotel Oslo Airport

Før mer info: barnepalliasjon.no

Beboerne på Nordberghjemmet samles i klubber sammen med elever fra helse og oppvekst. Deltakerne i iPad-klubben får individuell opplæring og gratis nettverk.

Tekst: KARIN E. SVENDSEN Foto: ERIK M. SUNDT

NYTER ET SOSIALT

Lizan Bamami (17) og Bjørg Eliassen (84) lener seg over iPaden. Lizan er en av åtte elever fra Nydalen videregående skole i Oslo som en gang i uka kommer til Nordberghjemmet blant annet for å gi individuell opplæring i bruk av nettbrett.

- Har du brukt iPaden mye siden sist, spør Lizan.
- Nei, det ble noe tull med koden, forteller Bjørg.

Hun fikk iPaden i gebursdagsgave fra datteren for en måneds tid siden og har derfor bare hatt et par timers innføring foreløpig. Men hun er fast bestemt på å fortsette til det ligger i fingrene.

– Det er viktig å kunne for å kunne snakke med andre, mener hun.

Bjørg hadde PC hjemme, men synes iPaden er mer krevende. Hun følger nøye med når Lizan viser hvordan hun laster ned en podcast.

– Jeg er interessert i bridge, forteller Bjørg. Og Lizan søker og finner flere podcaster, først om ulike broer, deretter kortspillet.

Hyggelig selskap

Nordberghjemmet har hver uke elever fra Vg1 helse og oppvekst fra to videregående skoler, og fra Vg2 helsearbeiderfag.

– Siden elevene på Vg1 ikke skal gå inn i stell, kan vi ha glede av dem på andre måter. Beboerne elsker ungdommen, og det er flott å kunne bruke dem sosialt, mener kultur- og aktivitetsleder Linda Jeppesen.

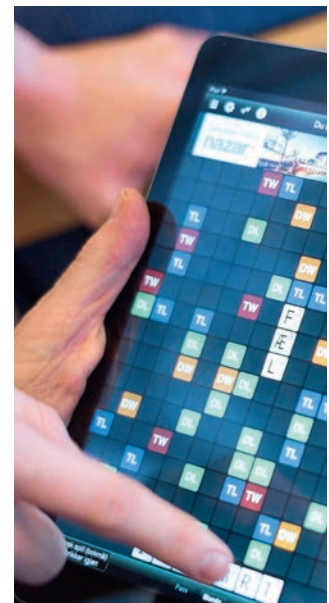
Akkurat det liker ungdommen også.

– Vi hører om mye rart. De har mange spennende historier å fortelle, synes 17-åringen Øyvind Omenås.

Kort livshistorie på veggen

Sammen med resten av gruppa har han vært med å lage en kortversjon av livshistorien til den enkelte beboer. Det er et stort prosjekt som de nå er kommet halvveis i. To og to elever samtaler med beboerne for å lage en mini-livshistorie med oversikt over interessene til den enkelte.

– Noen forteller en masse, andre ønsker ikke å oppgi

NESTEN 100: Anton Kjær kommer innom klubben og sier han er for gammel til Ipad. Men når han finner kusina si Gretchen Fraser, tidenes første amerikanske olympiske mester med ski på beina, tennes interessen. Her er han sammen med Linda Jeppesen som viser hva YouTube kan brukes til. Til venstre Bjørg Eliassen og Øyvind Omenås.

opplysninger om private forhold. Da går vi bare videre til neste spørsmål, forteller Øyvind. understreker at det er helt greit.

– Det er selvfølgelig frivillig å svare på spørsmålene, og det er de hyggelige siden ved livet vi trekker fram, sier Linda Jeppesen kultur- og aktivitetslederen.

Når elevene har samlet inn opplysningene om en beboer, skriver de dem ned, trykker teksten i stor skrift, laminerer arket, og henger det på en veggtafle på rommet til beboeren.

Linda Jeppesen mener det har med respekt for den enkelte beboer å gjøre at pleierne og andre vet hvem de er sammen med.

– En lett tilgjengelig livshistorie er særlig nyttig for beboere med demens, og for frivillige som er på besøk hos dem, mener hun. Ett eksempel er kvinnen som aldri var med på noen aktiviteter. Livshistorien viste at hun hadde vært frisør, og at hun var glad i tomater.

– Da faller det lett å kommentere frisyren hennes og invitere henne til kjøleskapet for å se om vi kan finne noen tomater, sier Jeppesen

Nordberghjemmet har en aktiv venneforening med mange frivillige som besøker beboerne på sykehjemmet.

– De frivillige har selvfølgelig ikke tilgang til sykehjemmets opplysninger om den enkelte, så de er superglade for å få vite mer om beboerne på denne måten. Ved å lese gjennom mini-livshistorien finner de lett engasjerende temaer for samtaler, sier kultur- og aktivitetslederen.

Aktivitetsdoser og klubber

Informasjonen som elevene fra Nydalen har samlet inn, blir ikke bare hengt opp på veggen hos den enkelte beboer. Linda Jeppesen håper etter hvert å trekke med plei-

erne og bruke opplysninger om interesser til å utvikle aktivitetsdosetter. Hun ser for seg at for eksempel en daglig dose Beethoven sammen med en pleier i enkelte tilfeller kan erstatte beroligende medisiner.

Kultur- og aktivitetslederen ønsker også å etablere flere klubber på bakgrunn av beboernes interesser. Foreløpig er det dannet strikkeklubb, diskusjonsklubb, hageklubb og iPad-klubb som stort sett drives av elever.

Aktivitetslederen på Nordberghjemmet har erfart at det ikke er så lett for elevene bare å komme og selv finne på noe. Derfor møtes de først for å sette opp en dagsplan. Deretter henter elevene beboerne og klubben samles i et møterom.

Nettbrett til glede og nytte

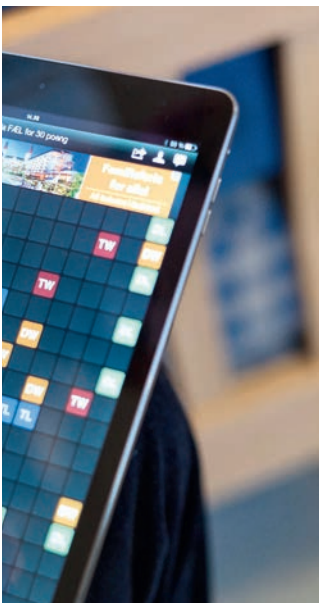
I dag blir de enige om at iPad-klubben skal laste ned Google map slik at alle kan lete fram steder de har bodd eller andre steder de er interessert i. De skal også aktivisere Siri, den engelsktalende roboten som ligger inne på alle maskinene.

iPad-klubben har fem faste medlemmer hvorav tre har egen iPad. Men døra står åpen slik at andre interesserte kan stikke innom.

En av dem som kommer innom i dag har fortalt at hun har så lyst å le. Linda Jeppesen foreslår at en av elevene går inn på YouTube og ser på Funny cats, Talking goats og Just for laughs sammen med beboeren.

Vel inne i iPad-timen har noen vært innom Siri. Bjørg Eliassen vurderer hvilket bridgespill hun skal aktivisere, en annen ser på Dagsrevyen fra 1983. I nabostolen sitter en som er mer opptatt av værmeldingen for i morgen, mens Elsa Hidle nyter de søte kattene på YouTube.

LIV

KOLONIAL

på sykehjemmet

Turen ned til kolonialen er blitt en populær aktivitet på Økernhjemmet. Butikken er en ekte butikk med alt avdelingen og beboeren trenger.

Tekst: KARIN E. SVENDSEN Foto: ERIK M. SUNDT

Katrine Jacobsen har fått følge av to karer fra dagsenteret på handletur. Edvard Kiwiniemi og Kjell Roald blir mer enn gjerne med ned i kolonialen i underetasjen på Økernhjemmet.

– Her har vi vært før, opplyser Edvard..

– Ja, dette lyser opp, erklærer Kjell. Han slår ut med armen og viser at han snakker om både butikken og kafeen utenfor.

Hjelpepleieren som kommer sammen med dem, forteller at de to herrene går i butikken så å si hver dag de er på dagsenteret.

– Mange av brukerne våre stikker gjerne innom butikken flere ganger i løpet av en dag, sier Jacobsen.

En ekte kolonial

Kolonialen på Økernhjemmet er på kort tid blitt en viktig del av hverdagen til mange ansatte, beboere og brukere. Dette er en ekte butikk hvor personalet sammen med beboerne og brukerne hver dag handler inn mat og hygieneartikler til avdelingen. Kokken, som arbeider i et lokale like over gangen, kommer når klokkeklangen avslører at kunder er på vei inn. Når de har fylt vogna, passerer de kassa hvor kokken skanner varene og registrerer dem på avdelinga.

Når brukere eller beboere vil handle inn for egen del, kan de betale med kontanter hvis de foretrekker det.

– En av beboerne våre ønsket ikke å forlate boenheten sin på over to år før vi etablerte butikken. Nå tar han seg en tur hver dag. Handleturen har vært hans daglige aktivitet siden åpningen i januar, forteller Katrine Selnes, institusjonssjef på Økernhjemmet i Oslo.

Ethvert sykehjem har et stort varelager. På Økernhjemmet har de valgt å samle og plassere alt sammen slik at det er blitt en butikk og et aktivitetstilbud.

Viktig melding

Ethvert sykehjem har også et system for avviksmeldinger. På Økernhjemmet har de i tillegg innført gladriksmeldinger.

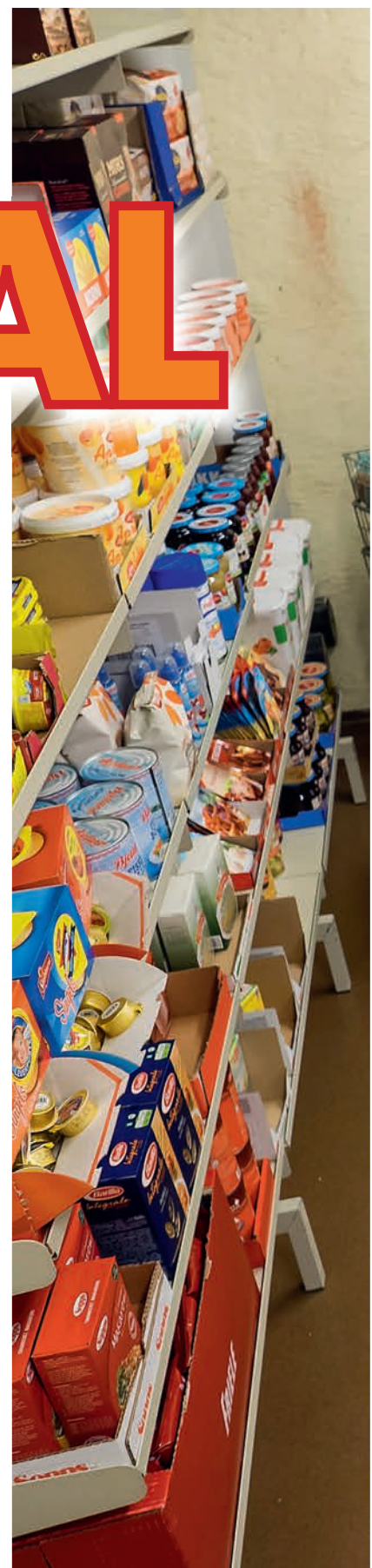
– Det kommer mange gladriksmeldinger om kolonialen og kafeen utenfor, forteller Katrine Selnes. Hun tror grunnen til kolonialens store suksess er at innkjøp er en helt nødvendig og normal aktivitet.

– Dette er ingen liksombutikk, sier hun og forteller om autentiske samtaler mellom personale og beboere om dagens valg på veien mellom hyller, kjøledisk og kasse.

Persontrentert omsorg

Butikken er en liten bit av et sykehjem hvor retten til selvbestemmelse er sentral.

– Valgfrihet står i sentrum hos oss, sier Katrine Selnes. Hun syns derfor det er naturlig at beboerne >>

NYTTIG: Edvard Kiwinimeni (t.v.), Kjell Roald og hjelpepleier Katrine Jacobsen er daglig på kolonialen for å handle inn til dagsenteret på Økernhjemmet. Institusjonssjef Katrine Selnes (t.h.) ønsker et mest mulig normalt liv for brukerne.

POPULÆR KAFÉ: Det smaker med en kaffekopp etter handleturen. Store bilder av fruktdisker, Oslos første bar, en gammel pølsebod og en kolonialbutikk skaper inntrykk av å sitte ute i en park selv om de sitter nede i en kjeller.

i størst mulig grad får bestemme hva de vil gjøre, hva de vil kjøpe og hva de vil spise.

Institusjonssjefen spør seg hvorfor mennesker som flytter inn på et sykehjem, også skal fratras autonomien. I hennes hode er det viktig at de som allerede har mistet så mye, skal få beholde sin identitet og selvbestemmelse. Svaret hennes er personsentrert omsorg.

Hentet inspirasjon i Nederland

Økernhjemmet er ett av fire sykehjem i Oslo som har latt seg inspirere av den nederlandske demenslandsbyen de Hogeweyk.

Selnes forteller at de trengte ny inspirasjon, at de fikk mulighet til å besøke landsbyen, og at de likte tankegangen bak de Hogeweyk.

– Vi tente på ideen om å skape et bedre hverdagsliv ved å normalisere livet på sykehjemmet.

Den nederlandske landsbyen bygger etter hennes mening på et konsistent ideologisk fundament for personsentrert omsorg.

– Vi har lenge tenkt at omsorgen skal være personsentrert.

Men i Nederland så vi hva dette begrepet betyr i praksis. Når vi vurderer et tiltak, er det fundamentale spørsmålet: Har vi dette hjemme, gjør vi dette hjemme hos oss selv?

Konklusjonen er at inspirasjonen fra Nederland driver hjemliggjøringen inn i et nytt spor, et spor som fører sykehjemmet enda lenger bort fra institusjon og enda nærmere et hjem.

Kontor for opplevelser

Kolonialen er bare ett av flere tiltak som hittil har bestått testen; ja, dette vil bidra til å normalisere livet på sykehjemmet. Økernhjemmet har også skaffet seg en turbuss og en el-bil.

– En av beboerne syntes det var så lenge siden han hadde sett hovedgata i Oslo. Det tok ikke lang tid før han satt på en av fortauskafeene på Karl Johan, forteller Katrine Selnes.

Sånt er mulig når sykehjemmet har en bil til disposisjon. Og det hører unektelig et normalt liv til å kunne gå på kafé når ideen og lysten oppstår.

ALT PÅ ETT PLAN

Økern sykehjem ble bygd i 1955 etter Sverre Fehns tegninger. Alle rom ligger på én flate, og beboerne har utgang til to indre atriumhager.

Nærmeste nabo er en stor park.

I fjor ble institusjonen omdøpt til Økernhjemmet. Her er to avdelinger,

hver med fire enheter, hvorav to er forsterka. På hver enhet bor mellom fem og åtte beboere, til sammen 56.

Økernhjemmet har også et dagsenter med 47 plasser. 17 av disse er tilrettelagt for personer med demens.

MENINGSFULLT LIV: – Vårt mål er mest mulig beskjeftigelse, mestring og inkludering, sier Katrine Selnes.

– Vi arrangerer bussturer som beboerne melder seg på. Vi tenker de skal oppsøke aktiviteter ut fra individuelle ønsker, sier Selnes. Hun regner det som en del av det normale livet at personene selv oppsøker aktiviteter, ikke at aktivitetene helt vilkårlig kommer til folk uten hensyn til deres preferanser.

Slik tenker de også når de setter i gang nye aktivitets-tilbud. Gunn Elisabeth Støkken Leren betjener Økernhjemmets eget eventbyrå, eller opplevelseskontor. Etter å ha kartlagt beboernes interesser, har hun etablert jazz, poesi- og velværegruppe samt en gruppe for beboere som er glad i musikk fra 1960- og 1970-tallet. Om ikke lenge håper hun å starte en strikkegruppe og en turgruppe.

Ut på restaurant

Målet er at all mat skal lages i boenhetene. Foreløpig lager de én middag i uka på kjøkkenet i boenheten. Slik håper de å oppdage barnesykdømmene i tide.

– Vi har også en bar som er åpen i helgene og etter beboernes ønsker. Snart åpner vi en restaurant med 40–50 bord. Her kan boenhetene bestille bord når de vil ut og spise, og beboerne kan velge matretter fra en meny, forteller Katrine Selnes.

Hun sier at den store utfordringen er å skaffe nok frivillige til alle aktiviteter.

– Men til restauranten er det til og med ansatte som har meldt seg til å arbeide frivillig fordi de synes det er en så morsom ide, forteller en stolt institusjonssjef.

Hun legger ikke skjul på at de som arbeider på Økernhjemmet, er et dedikert personale.

– Det krever engasjement å gjøre noe på en ny måte.

Selnes understreker at det som er nytt på Økernhjemmet, ikke er oppgaver som kommer i tillegg til vanlig pleie og behandling, men en annen måte å gjøre de samme tingene på.

Alle deltar

Erfaringer fra mange sykehjem er at de gamle er slitne. De synes de har arbeidet nok i sitt liv, og foretrekker å få maten og underholdningen servert framfor å delta. Det er ikke Katrine Selnes' erfaring.

– Vi som arbeider på sykehjem, er minst like institusjonalisert som beboerne. Vi gjør gjerne for mye for dem, og de blir passive fordi vi ikke lenger forventer noe av dem. Blant våre viktigste oppgaver er å legge til rette for beskjeftigelse, mestring og inkludering, mener hun.

På spørsmål om de gamle er i stand til å lage middagen selv, svarer hun at deltaging kan være så mangt.

– Noen kan skrelle poteter eller røre i sausen, andre kan se på og kjenne matlukta, sier hun. Og uansett bidrar matlaging i boenheten til å skjerpe appetitten.

Vil vende vanen

Edvard Kiwinimeni og Kjell Roald er i hvert fall fornøyd med dagens innkjøpsrunde og avslutter handleturen med et kafébesøk. Katrine Jacobsen og Katrine Selnes serverer og takker for innsatsen. Når karene er forsynt, slår vi følge tilbake til dagsenteret. På veien ut passerer vi et klesstativ i metall.

– Typisk institusjon, slår institusjonssjefen fast. Slike vil hun skifte ut. Det samme gjelder trallene med sengetøy og sinktrallene med varmmat.

– Vi ansatte er så vant til metall at vi ikke legger merke til alt som skaper preg av institusjon i stedet for av hjem. Så vi har en lang vei å gå, sier hun.

Men det virker som om hun og resten av personalet på Økernhjemmet allerede har gått et godt stykke på den veien.

Bedre hverdag

Økernhjemmet, Sofienberghjemmet, Fagerborg-hjemmet og Manglerud-hjemmet i Oslo har besøkt demenslandsbyen i de Hogeweyk i Wesp, Nederland, og er sammen om prosjektet Bedre hverdagsliv i sykehjem. Prosjekteier er Byråd for eldre og sosiale tjenester i Oslo, Aud Kvalbein.

* Fase 1: Sovn
Fase 2: Sovn
Fase 3: Sovn og Kroppen gir
dagens 98% kropp
Fase 5: Den sovende drømme
Pulsen øker, O2, hyperventilasjon
* Det er viktig med 7-8 timer søvn
Høye morgener
* Mangler på søvn vil føle seg
og du vil bli veldig slapp

MÅ FØLGE MED:
– Noen av ungdommene sliter med døgnrytme. De trenger å lære seg tidsstyring, forteller veileder Yogeswar Sivapragasan.

JOBBUSET SØR I TRONDHEIM

- Et tilbud til ungdom i alderen 18–25 år som er passive, har avbrutt skolegang, manglende arbeidserfaring, psykiske lidelser eller rusproblemer.
- Alle ungdommer som søker sosialhjelp fra Nav vurderes i forhold til å møte på Jobbhuset. Også personer med arbeidsavklaringspenger, dagpenger eller uten ytelser kan vurderes.
- Alle ungdommer som søker sosialhjelp eller arbeidsavklaringspenger hos Nav får tilbud om å møte på Jobbhuset.
- Kurset varer i fire uker, tre dager i uken, fire timer om dagen, i alt tolv samlinger.
- Undervisningen er gruppebasert. Blant temaene er CV, jobbsøknad, jobbintervju, hvor finner vi jobbene, ernæring, søvn, fysisk aktivitet og personlig økonomi.
- Startet høsten 2013. Har svært gode resultater. Etter kurset går to av tre videre i skole eller jobb.

NY START: – Jeg trodde jeg skulle få opplæring. I stedet ville bedriften jeg skulle late som jeg var fullt faglært, forteller Rino Halvorsen.

Får unge Nav-brukere I ARBEID

Fins det noen oppskrift på hvordan du kan få en gjeng trøtte og desillusjonerte ungdommer i arbeid? Nav Heimdal og Nav Lerkendal har klart det på Jobbhuset.

Tekst: VEGARD VELLE Foto: THOR NIELSEN

Ti våkne ungdommer møter i dag opp på Jobbhuset på Heimdal. Yogeswaraw Sivapragasan underviser dem om ernæring og søvn. Rundt halvparten av de påmeldte har møtt opp.

I tillegg til å være veileder på Jobbhuset, jobber Sivapragasan med kvalifiseringsprogrammet til Nav Heimdal.

– Vi er nødt til å ta deltakerne på alvor. Vi spør dem om drømmejobben deres, samtidig som vi vurderer de kortsiktige mulighetene deres, forteller han.

Positivt å oppsøke Nav

Enkelte av ungdommene har meldt seg frivillig. Men de fleste har blitt bedt av Nav om å delta, som en motytelse mot økonomisk sosialhjelp. Da er det Nav-kontoret, som etter en kartlegging, har ment at de kan trenge litt hjelp til å komme i gang med framdriften i livene sine. Målet er at ungdommene får seg jobb og nettverk.

– Det er positivt at de kommer og søker om sosialhjelp, for da kan vi stille krav, mener Jannicke Sundli, også hun er veileder og ansatt ved Nav Lerkendal.

Enkelte blir ikke vurdert som aktuelle, for eksempel om de er svært syke, om de er på jobbklubb eller i arbeidsretta tiltak allerede, eller om de har utdanning og mest sannsynlig klarer seg godt på egen hånd.

Trøtte morgenfjes

– Vår jobb er å motivere deltakerne til å ville skaffe seg en jobb, forteller Sundli. I løpet av de fire ukene kurset varer blir lederne godt kjent med dem

Kurset foregår tre dager i uken, fra klokka 10 til 14, med lunsj midt på dagen som bonus. Blant temaene Jobbhuset tar opp, er CV, jobbsøknad, jobbintervju, hvor finner vi jobbene, ernæring, søvn, fysisk aktivitet og personlig økonomi. Underveis kommer det også arbeidsgivere som forteller om sine forventninger til arbeidstakerne.

– Mange av ungdommene sliter med døgnrytme og stiller med trøtte ansikter på morgenen. De trenger å forstå tidsstyring, forteller Yogeswaraw Sivapragasan.

Noen av ungdommene er forknytt i starten, men tør opp og hever hodet etter hvert. Andre tror de er verdensmestre.

Nedtoner plikt- og maktforholdet

Mye av kursingen handler om bevisstgjøring, om at ungdommen selv må finne ut hva han eller hun har lyst til å gjøre. Ofte har de ferdigheter de ikke har tenkt på, som at de mestrer ulike dataprogrammer eller datasystemer fra butikk eller sykehjem.

– Vi prøver å ha minst mulig skole, og vi ønsker ikke å bli oppfattet som moralistiske. Ofte setter vi to og to til å reflektere rundt et tema, som de oppsummerer for gruppa etterpå, forteller Øyvind Spjøtvold, veileder og ansatt ved kvalifiseringsprogrammet til Nav.

– Noen er skeptiske til Nav, som de kan ha dårlige erfaringer med fra før. Vi blir kjent med ungdommene på en helt annen måte enn i resten av Nav-systemet. Kontakten er uformell, og vi nedtoner plikt- og maktforholdet, sier han.

Angst og komplekser

For å styrke den uformelle karakteren, har de valgt å legge Jobbhuset vekk fra det ordinære Nav-kontoret. I lunsjen kan de voksne kurslederne og ungdommene snakke om fritida og hva ungdommene har gjort i helga. Ungdommene hjelper gjerne hverandre med tips og innspill.

De sosiale relasjonene er gull verdt, mener Yogeswaraw Sivapragasan.

Ikke sjelden har ungdommen et urealistisk bilde av hvor lett det er å få seg jobb. Derfor trenger de ofte både veiledning og realitetsorientering.

En del av ungdommene sliter psykisk og isolerer seg selv foran PCene sine. Enkelte får ingen støtte hjemmefra, andre er overbeskyttet, atter andre sliter med en uheldig sosial arv, der også foreldrene sliter på ulike måter. Flere av ungdommene har mislykkes i skolesystemet. Da får Nav sosiale problemer i fanget, som burde vært tatt tak i tidligere.

Ta ansvar for eget liv

Sivapragasan og de andre kurslederne bevisstgjør ungdommene på at det de gjør i de våkne 16 timene av deres døgn i dag, er avgjørende for hvor de står om noen uker eller måneder.

Resultatene fra kurset taler for seg: To av tre fortsetter i jobb eller på skole.

– Det stilles krav fra alle kanter, fra skole, venner, familie og ikke minst fra Nav, som kan være litt for flinke til å finne løsninger for folk. Men vi prøver å få dem til å ta ansvar for sine egne liv, sier Sivapragasan.

Han mener at ungdommene tåler å bli presset hvis den gode relasjonen er på plass i utgangspunktet.

FRIMINUTT: I lunsjen kan kurslederne og ungdommene snakke om fritida og helgas aktiviteter. Til venstre: veileder Øyvind Spjøtvold.

UNGE UTEN ARBEID OG SKOLE ER IKKE LATE

Personlige nederlag gjør at unge faller utenfor, konkluderer rapport.

Unge Nav-brukere får ofte stempel som «NAVere», men en undersøkelse gjort av Sintef finner ikke holdepunkter for at disse ungdommene er late og viljeløse.

Sintef publiserte i fjor forskningsrapporten *Utfordringer med ungdomssatsingen i Sør-Trøndelag*.

Rapporten bygger på intervjuer med nærmere 100 ansatte fra samtlige Nav-kontor i Sør-Trøndelag, samt en spørreundersøkelse blant nesten 600 unge brukere (16–29 år) som antas å kreve spesiell innsats for å komme ut i arbeidslivet eller tilbake til skolebenken.

Dårlig mestringsfølelse

Ifølge rapporten er hovedproblemene dårlig selvfølelse, sosiale problemer, psykiske problemer, ensomhet, manglende motivasjon og generelt dårlig mestringsfølelse etter mange nederlag.

Minst en av fem antas å ha så store

helseproblemer at de verken kan arbeide eller gå på skole. Sannsynligvis er andelen større, siden de sykeste ofte lar være å svare på slike undersøkelser.

Skolen må være mer aktiv

Forskerne bak rapporten mener de unge må følges opp lenge før de kommer til Nav. De foreslår følgende tiltak:

- Grunnskolen bør utvikles for å gi bedre kompetanse til flere.
- Praksisbrevordningen må styrkes. Ordningen gir faglig svake elever muligheten til å fullføre deler av læreplanen eller få større deler av opplæringen i bedrift.
- Nav bør bidra med sin kompetanse og erfaring. Nav-kontorene bør i større grad spesialiseres på formidling til ordinært arbeidsliv, for eksempel gjennom et døgnbasert lærings- og mestringstilbud, der Nav samarbeider med kommunene.
- Arbeidsgivere, særlig de offentlige og de store private virksomhetene, bør i større grad komme på banen for unge som trenger arbeidstrening.

VERDIGHETSENTERET SØKER ENGASJERT
HELSEFAGARBEIDER

SPENNENDE FAGSTILLING

100 % FAST STILLING

Sentrale oppgaver er å delta i senterets aktiviteter, spesielt i planlegging og gjennomføring av vår nasjonale videreutdanning Omsorg ved livets slutt – en verdig alderdom (OLS). Personen vi søker bør ha kompetanse og videreutdanning innenfor eldreomsorg, og/eller palliasjon. Interesse og erfaring fra undervisning vil bli vektlagt. God evne til å uttrykke seg muntlig og skriftlig, er ønskelig.

Vi tilbyr et spennende og kreativt fagmiljø, med gode arbeidsbetingelser. Lønn etter kvalifikasjoner. Ytterligere informasjon, se: verdighetsenteret.no eller kontakt leder OLS, Silje B. Eikemo, telefon: 98008209

Søknad med CV sendes
se@verdighetsenteret.no
Søknadsfrist: 10. mai. 2015

Verdigehetsenteret
OMSORG FOR GAMLE

FAGSKOLE HELSE OG MILJØ OPPSTART HØST 2015

- Psykisk helsearbeid
- Kreftomsorg og lindrende pleie
- Miljøarbeid innen rus
- Barsel- og barnepleie
- Rehabilitering

Opptakskrav: Helsefagarbeider / hjelpepleier
Undervisningen er gratis.

For nærmere informasjon:
www.folkeuniversitetet.no/helsefagskole

- kunnskap gir muligheter

Folkeuniversitetet
Sør-Øst

DEL-
TIDS-
STUDIER

Din samarbeidspartner!

VI HAR TID TIL
PASIENTEN DIN!

UTSTYR PÅ BLÅRESEPT

Banda er en kjede med 54 butikker over hele landet med høyt kvalifiserte helsearbeidere.

Vi har bl.a. kompetanse innen stomi, inkontinens, ernæring, fiksering og urinretensjon.

- råd og veiledning i våre samtalerom, eller ved hjemmebesøk til dine pasienter
- tilpasning/valg av utstyr i samarbeid med deg
- hjelp ved sår hud, lukt, brokk og lekkasje
- tilpasset utlevering av utstyr
- hjemkjøring av varer er en selvfølge

Finn nærmeste Bandabutikk på www.banda.no
Besøk vår nettbutikk: www.banda.no/nettbutikk

Følg oss på Facebook/[bandakjeden](https://www.facebook.com/bandakjeden)
Bandas hovedkontor: 23 38 48 58

HUSK! - det er pasientene som eier blåresepten. De kan fritt velge den bandagist/apotek de mener gir den beste service og oppfølging.

Vi har blåresept ekspedering via mail på www.banda.no

Seks av ti pasienter med psykiske plager opplever at de ulike helsetjenestene samarbeider for dårlig om å hjelpe dem, og både spesialist- og kommunehelsetjenesten får sitt pass påskrevet.

Kjell Arne Bakke

Hilde Hestad Iversen

Begge fra Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten.

Psykisk helsevern: Brukerne peker på hvor skoen trykker

Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten (Kunnskapssenteret) publiserte nylig en rapport der pasienter med psykiske helseutfordringer peker på en rekke forbedringspunkter i spesialist- og kommunehelsetjenesten og når det gjelder samarbeidet mellom helse-tjenestene.

Dette reiser ikke bare spørsmål om hvorvidt hver enkelt tjeneste møter pasientenes utfordringer på en god nok måte, men også om de samhandler godt nok.

Undersøkelsen ble bestilt av Helsedirektoratet våren 2014, og ble gjennomført på høsten blant voksne pasienter ved 77 døgnavdelinger i til sammen 26 institusjoner innenfor psykisk helsevern.

Datainnsamlingen ble gjennomført mens pasientene var innlagt. Den enkelte institusjonen var ansvarlig for å samle inn data, mens Kunnskapssenteret stod for planlegging, koordinering, sammenstilling og rapportering.

Både offentlige institusjoner og private som har avtale med de regionale helseforetakene, ble inkludert. Svarprosenten var 77.

La oss fastslå først som sist: Denne landsdekkende brukererfaringsundersøkelsen blant voksne pasien-

ter med døgnopphold viser at de har mange gode erfaringer med måten de blir tatt imot på ved institusjonene – og at de har følt seg trygge under oppholdet.

Pasientene er også forholdsvis fornøyd med måltider og muligheten for privatliv. Men når det er sagt, antyder resultatene forbedringspotensial på flere områder. Dette mener pasientene kan bli bedre:

- Forberedelse på tida etter utskrivning.
- Informasjon om behandlingsmulighetene.
- Innflytelse på valg av behandlingsopplegg.
- Hjelp fra kommunen.
- Innflytelse på medisiner.
- Samhandling mellom ulike helsetjenester.
- Informasjon om psykiske plager/diagnose.
- Samarbeidet med pårørende.
- Hjelp og behandling for bedre å forstå og mestre sine psykiske plager.
- Hjelp og behandling som gir tro på et bedre liv etter utskrivning.
- Utbytte av behandling.

Fritekstkommentarene utfyller disse resultatene, men er også alene en viktig kilde til informasjon. For mange er selve behandlingen

viktigst. Mange er spesifikke i sine ønsker, som å forstå og mestre angst eller depresjon, bearbeide hendelser og få en bestemt type behandling. Flere trekker fram at behandlingen må avhjelpe situasjonen etter utskrivning.

Andre mener det viktigste under oppholdet er de ansatte og forholdet til dem, som å bli møtt med respekt og forståelse, bli tatt på alvor og bli sett og hørt. En annen mener det er viktigst å lære å takle livet etter oppholdet når det gjelder angst, uro, sorg og depresjoner, og å få tilbake livsgleden.

I fritekstkommentarene konkretiserer pasientene ulike sider av behandlingen, sitt forhold til personalet, faglighet og egne målsettinger. Også disse innspillene er verdt å se nærmere på i forbedringsarbeidet.

De fleste forbedringspunktene gjelder spesialisthelsetjenesten, men også kommunehelsetjenesten får sitt pass påskrevet av pasientene. To av tre svarer «ikke i det hele tatt», «i liten grad» eller «i noen grad» på spørsmålet om hjelpen fra kommunen alt i alt har vært tilfredsstillende.

Omtrent like mange synes hjelpen fra helsetjenestene var «svært dårlig», «ganske dårlig» eller «både og».

colourbox.com

Brukerne har sagt fra hvor de mener at skoen trykker, og nå er det opp til helsetjenesten å ta stilling til innspillene.

Pasientene opplever også at ulike helse-tjenester samarbeider dårlig for å hjelpe dem med psykiske plager. Her svarer 63 prosent i de tre mest negative svar-kategoriene.

Det gjennomføres mye godt utviklings-arbeid innenfor psykisk helsevern, både i kommunene og i spesialisthelsetjenesten, men like fullt: Pasientenes tilbakemeldinger signaliserer at langt fra alt er på stell.

Denne og andre brukererfaringsunder-

søkelser i regi av Kunnskapssenteret utføres på oppdrag fra helsemyndighetene og brukes i et kontinuerlig forbedringsarbeid i helsetjenesten. Resultatene av denne undersøkelsen tyder på at det er nødvendig å ta grep.

Det er et politisk mål at helsetjenestene skal bli mer brukerorienterte og at pasien-tens behov skal være styrende for utviklin-gen av helsetjenestene. I helselovgivningen kommer dette blant annet til uttrykk gjen-nom bestemmelser om rett til informasjon,

krav til informert samtykke ved behandling og rett til pasient- og brukermedvirkning.

De nye resultatene gir grunn til å minne om nettopp dette. Brukerne har sagt fra hvor de mener at skoen trykker, og nå er det opp til helsetjenesten å ta stilling til innspillene.

Referanse: Kjøllesdal JG, Iversen HH. Pasienters er-faringer med døgnopphold innen psykisk helsevern. Resultater etter en landsdekkende undersøkelse i 2014. Rapport fra Kunnskapssenteret nr. 9–2014.

Fagarbeider og medmenneske

I helsevesenet møter vi daglig mennesker som bærer med seg håp og lengsler og de som ikke lenger har tro på livet. Vi møter pasienter og pårørende som fagperson – og som medmenneske.

Vi kan kjenne på at vi kunne gjort så mye mer hvis vi hadde tilstrekkelig med tid og ressurser. Vår faglige integritet settes på prøve, men samtidig er det ikke lang vei til oppturer og glede. Det kan være det takknemlige smilet fra sykesenga, eller pårørende som gir klart uttrykk for at de setter pris på den jobben vi gjør.

Noen ganger møter vi det tomme blikket, øyene uten livslyst. Årlig tar nærmere 100 nordmenn over 65 år sitt eget liv. Bak tallene ligger et levd liv, et minnerikt liv.

Vi som helsepersonell skal møte både de lyse og de mørke dagene. Vår viktigste rolle er å møte de som er avhengig av vår hjelp med respekt. Vår rolle er å holde hjulene i gang, slik at livet kan leves videre. Alle skal føle seg nyttig og verdsatt.

” Vår rolle er å holde hjulene i gang, slik at livet kan leves videre.

Meningsfulle aktiviteter og den gode samtalen bidrar til å opprettholde verdigheten. Det har vært gjennomgående tema i ti år med konferan-

sene KreativOmsorg. Der har vi kommet med forslag til hvordan omsorgspersonell kan gi liv til dagene. Ingen kan gjøre alt, men alle kan gjøre litt. Det minner meg om historien om den lille jenta og sjøstjernene:

Etter et kraftig uvær, gikk en liten jente langs stranden. Stormen hadde skylt tusenvis av sjøstjerner på land, og hun gikk tålmodig og kastet dem ut i havet, en for en.

Noen sa til henne: Du kan ikke gjøre en forskjell for alle disse døende sjøstjernene. Det er så mange av dem, og du er så liten. Du kan ikke redde dem alle!

Hun plukket opp en til, kastet den i havet og sa: «Men for nettopp denne lille sjøstjernen betyr det alt.»

Raymond Turøy
Raymond Turøy

Til alle assistenter

Assistenter som arbeider med pleiefaglige oppgaver eller miljøarbeid, er alle omfattet av helsepersonelloven.

– Derfor er det så viktig at assistenter i likhet med fagarbeidere og ansatte med høgskoleutdanning får mulighet til å utvikle seg faglig, sier Raymond Turøy, leder i Fagforbundet Seksjon helse og sosial (SHS).

SHS har nylig utarbeidet *Assistenten – håndbok for*

assistenter i helse- og sosialsektoren. Her kan du lese om bl.a. etisk refleksjon, helsepersonelloven, og førstehjelp.

– Vi håper flere arbeidsgivere legger til rette for assistenter som ønsker å oppdatere seg og heve kompetansen, og at tipsheftet kan bidra positivt til dette, sier Turøy.

Heftet er gratis og kan bestilles på fagforbundet.no/shs eller via e-post til intern.post@fagforbundet.no

KES

Faggruppe for hudpleie

Styret i SHS har oppnevnt faggruppe for hudpleie. Her sitter Anne Holmstrøm, Kari Tveranger, Randi Louise Hegg Iversen, Laila Elisabeth Fure og Vibeke Dahl. Lobna El-Masrouri, rådgiver ved organisasjonsenheten i Fagforbundet, er kontaktperson inntil videre.

KES

Arena for faglig utvikling

Helsefagarbeiderne i Fagforbundet får anledning til å høre psykolog Anne Gro Innstrand når de møtes på konferanse i Oslo 20. og 21. mai. Hun skal snakke om møter mellom mennesker med psykiske lidelser og fagpersoner. Det andre ho-

vedtemaet på konferansen er lindrende behandling ved livets slutt. Dessuten blir helsepersonelloven belyst og diskutert.

Konferansen arrangeres for fjerde gang av Seksjon helse og sosial (SHS) i samarbeid med Fagakademiet.

KES

Nytt ansikt i SHS og SKKO

Thomas Tallaksen arbeider 50 prosent i hver av de to seksjonene SHS og SKKO (Seksjon kirke kultur oppvekst). Her skal han ivareta medlemmer med høgskole- og universitetsutdanning.

– Foreløpig besøker jeg høgskoler og universiteter over hele landet sammen med tillitsvalgte, forteller statsviteren som begynte som rådgiver i Fagforbundet i februar.

En viktig oppgave blir å knytte kontakter mellom utdanningsinstitusjonene og Fagforbundet på fylkes- og kommunenivå.

– Jeg skal hjelpe forbundet med å ta vare på medlemmer med høyere utdanning. Det betyr

at jeg også skal være med å utvikle yrkesfaglige tilbud blant annet til sykepleiere og barnehagelærere, forteller den ferske rådgiveren.

Tallaksen er statsviter med yrkeserfaring fra både kommunal og privat sektor. Han kom til Fagforbundet fra Retriever Norge som medieanalytiker.

KES

Foto: Karin E. Svendsen

KOMMUNEREFORMEN

– Større ulikhet mellom STORE og små kommuner

Sandnes-ordfører Stanley Wirak (Ap) slakter regjeringens forslag til hvilke oppgaver kommunene skal få etter kommunereformen.

Tekst: SIMEN AKER GRIMSRUD

Han er ordfører i en kommune med drøyt 73.000 innbyggere. De siste årene har diskusjonene om en ny stor-kommune på Jæren, som både omfatter Stavanger og Sandnes, gått høyløst for seg. Sandnes-ordfører Stanley Wirak har lenge vært skeptisk.

Han ble ikke mer optimistisk etter at Jan Tore Sanner og Erna Solberg la fram stortingsmeldingen om hvilke oppgaver de nye storkommunene bør få.

– Hvis noe skulle gjøres, måtte det være å flytte oppgaver og makt fra Oslo til distriktene. Det ser jeg lite til i denne meldingen. Det eneste den gjør er å svekke fylkeskommunen, og styrke noen få storkommuner, mener Wirak.

Frykter a- og b-kommuner

– Dette vil være den største samlede flyttingen av oppgaver til kommunene noensinne. Vi ønsker sterkere lokalsamfunn og kommuner med flere oppgaver som kan gi innbyggerne bedre tjenester. Innbyggerne får

Foto: Arbeiderpartiet

SKEPTISK: Ordfører i Sandnes, Stanley Wirak, er åpen for debatt om kommunesammenslåing, men er skeptisk til en storkommune med over halvparten av innbyggerne i Rogaland.

best hjelp når kommunene kan se helheten i behovet, sier Erna Solberg i en pressemelding.

Sandnes-ordføreren frykter imidlertid at en reform som gir store kommuner oppgaver fylkeskommunen tidligere hadde, vil skape a- og b-kommuner. Regjeringen foreslår blant annet at kommunene kan få ansvaret for tannhelsetjenesten, videregående skoler og fylkeskommunal kollektivtransport, hvis de er store nok.

– Her i Rogaland vil en storkommune på Jæren ha 60 prosent av befolkningen. Da kan du like gjerne legge ned fylket. Makten blir flyttet til én storkommune.

Ønsker ansvar for barnevern

At regjeringen kaller det en demokratireform, syns han er misvisende.

– Jeg opplever at det er tomme ord, sier Wirak.

Han savner at større oppgaver blir flyttet fra staten sentralt til distriktene. Sandnes-ordføreren mener det ikke holder å utrede ansvarsforholdet mellom stat og kommune i forhold til barnevernstjenesten.

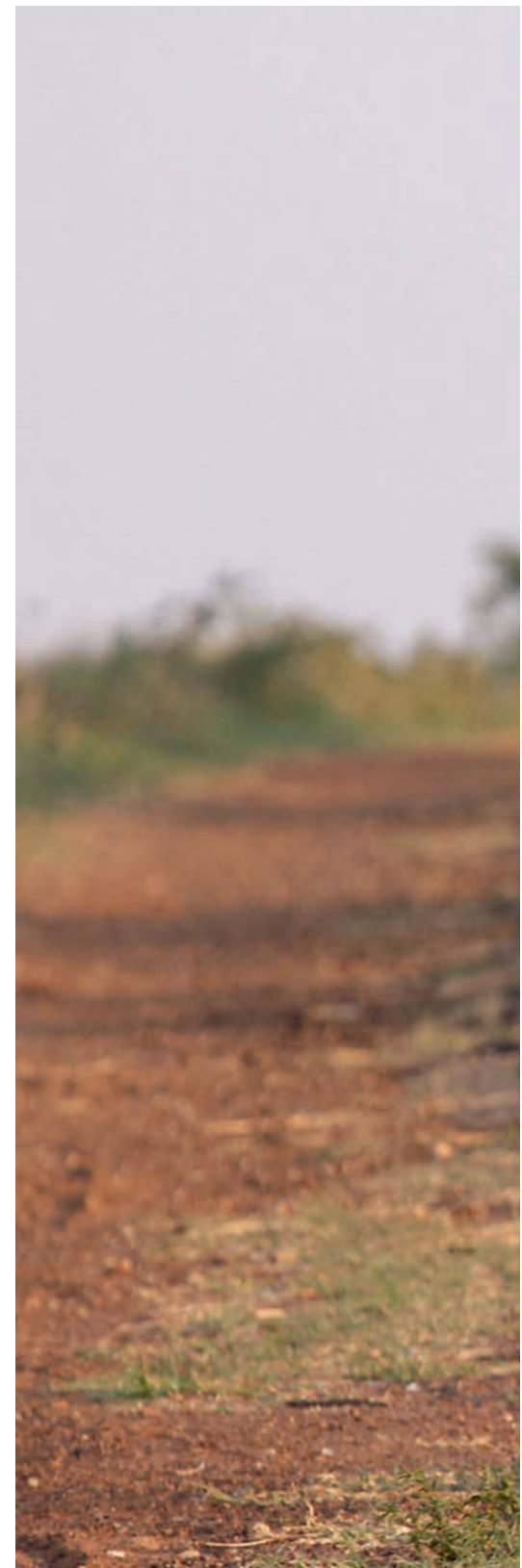
– Skulle denne stortingsmeldingen hatt noe for seg, måtte de grepet fatt i åpenbare ting, som for eksempel barnevern. Her i Sandnes hadde det vært mye enklere om vi fikk ansvaret for det, sier han.

SØNDAGSTUR: I sine rene og hvite kirkeuniformer sykler tre menn til gudstjeneste i den lokale Zion-kirken.

To hjul i svingen i Malawi

Tohjulinger konkurrerer ut motoriserte firhjulinger i det lille landet Malawi i det sørlige Afrika. Økonomisk krise har ført til bensinmangel, og den bensinen som er å få tak i har blitt så kostbar at også offentlig transport blir for dyrt for mange. Men sykkelen lar seg ikke stoppe av bensinkrisen. Den brukes til å transportere mat og ved, men også syke mennesker som må på legevakta.

DYREBAR BAGASJE: En mann frakter en kvinne og hennes barn utenfor hovedstaden Lilongwe.

Fotograf Tsvangirayi Mukwazhi (37) er fra Zimbabwe og jobber for nyhetsbyrået AP. Han har vunnet flere priser. Bildene er blitt publisert i Newsweek, Time Magazine og The New York Times. Noen av bildene har gjort ham upopulær hos styresmaktene, og han har blitt arrestert flere ganger og fått utstyret sitt konfiskert av politiet.

Fotballsupporterne har parkert syklene mens de ser på fotballkamp på landsbygda i Malawi.

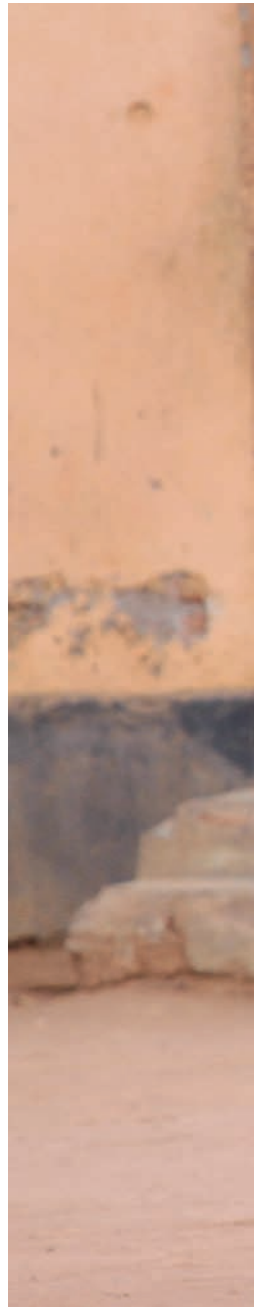

*Sykkelen er det viktigste framkomstmiddelet
i et land der 40 prosent av innbyggerne
lever på under en dollar dagen.*

– Folk bruker sykkel fordi de er fattige, sier Amos Gumila. Han står ved siden av sykkelparkeringen foran videobutikken Helbert Video Show. For ti kwacha får du se filmer på en liten tv i butikken.

Gift Lunga transporterer ved på sykkel. På landsbygda brukes ved til matlaging. Med sykkel kan du frakte mye om gangen. Hvis du tør.

Ingen pute, ingen passasjer. De fleste kvier seg for å sette seg på et bagasjebrett uten demping for baken.

Samson Banda (32) sluttet å selge frukt og grønnsaker på markedet og ble sykkelsjåfør på heltid.

– Jeg tjener omtrent tusen malawiske kwacha om dagen (rundt 55 kroner). Det er nok til å forsørge familien min, sier Banda, som har jobbet som sykkelsjåfør i nesten to år.

– Vekta er ingen hindring, så lenge vi får kunder, legger han til.

RISSKOV BILFERIE

Så billig, at du ikke har råd til å bli hjemme

**BOOK
NÅ !!**

Det er mindre enn 500 meter til Rådhusplassen & Tivoli, og et godt utgangspunktet for å oppdage Københavns fargerike, sjarmerende og pulserende byliv.

DK | København

I sentrum av København

Grand Hotel ★★★★★

- 2 x overnattinger
- 2 x frokostbuffé
- Cava & snack på rom. ved ank.
- 15% rabatt på Friscati Resto
- Gratis internett

SPAR OPP TIL 789,-

1.049,-

Ankomst: Inntil 29.12.15. Sesongtillegg fra kr. 60 / døgn.

Rica Havna ligger på Tjøme i Vestfold og mange mener det er det ideelle stedet i en flott skjærgård som gir deg følelsen av ferie og avkobling.

NOR | Sør Norge

Skjærgårdssidyll i Tjøme

Rica Havna ★★★★★

- 2 x overnattinger
- 2 x frokostbuffet
- Adgang til wellness og fitness
- Svømmebasseng
- Gratis parkering & internett

SPAR OPP TIL 425,-

999,-

Ankomst: Inntil 28.08.14

**Risskov
bestseller**

Bo nær naturen og flotte slott på et hyggelig hotell nær Skagen. Hotellet har en koselig og avslappet atmosfære dere kan nyte.

DK | Jylland | Bestill innen 31.12

Ferie nær Skagen

Dronninglund Hotel ★★★

Dronninglund ligger midt i Østvendssysels praktfulle natur med nærliggende fine opplevelser. Kort vei til fine strender og flere av Nordjyllands spenne byer. 30min fra Fredrikshavn

- 2 x overnatting
- 2 x frokostbuffé
- 2 x 3-retters meny
- 2 x kaffe og småkaker
- 2 x før middag drink

SPAR OPP TIL 1.186,-

549,-

Miljøtillegg 55 DKK / døgn

Ankomst: Inntil 19.12.14. Sesongtillegg fra kr. 60 / døgn

FLYTIPS!
RYANAIR:
RYGGE-BERGAO

Vakre Riva Del Garda ligger plassert ved en eksotisk innsjø mellom høye vakre fjell. Her kan man nyte god mat på de sosiale terrassene og samtidig være lokalisert ved vannet.

IT | Gardasjön | Bestill innen 31.05

Nyt solen fra terrassen

Hotel Europa ★★★★★

- 3 x overnattinger
- 3 x frokostbuffé
- 3 x 3-retters meny inkl. salat
- 1 x velkomstdrink
- Adgang til tagterrasse m. Pool

SPAR OPP TIL 510,-

1.329,-

Miljøtillegg 0,8 EUR / døgn

Ankomst: 01.10.15 - 28.10.15

Med sin flotte beliggenhet ved den naturskjønne byen Bad Oldesloe, ikke langt fra Kiel, Lübeck eller Hamburg, venter en hyggelig, avslappende ferie med en rekke varierte utflukter.

DE | Nordtyskland

Herlige dager i Nordtyskland

Tryp by Wyndham Bad Oldesloe ★★★

- 2 x overnattinger
- 2 x frokostbuffé
- 2 x 3-retters meny
- 1 x velkomstdrink
- Gratis parkering

SPAR OPP TIL 496,-

789,-

Ankomst: Inntil 21.12.15 | Sesongtillegg fra kr. 28 / døgn

Ring & hør nærmere • Åpent hverdager 9-17.

**RISSKOV
BILFERIE**

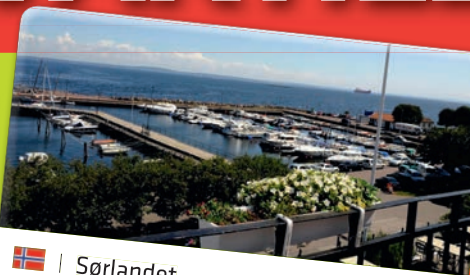
➔ www.risskov.no ➔ **32 82 90 00**

Gjelder for alle Risskov Bilferies opphold: • Prisen er pr. person i dbl. vær. • Gode barnerabatter • Mulighet for flere dager • Ekspedisjonsgebyr fra kr. 59,-

VÅRTILBUD!

VILLE PRISER!

Oppgi kode:
FAGBLADET

Utsikten fra hotellet sin balkong ved restauranten gir deg en ordentlig sommer følelse. Her er det perfekt for deg som vil koble av & innhente mer energi. 1 time fra Oslo.

🇳🇴 | Sørlandet

Fantastisk sommersted

Thon Hotel Åsgårdstrand ★★★★★

- 2 x overnattinger
- 2 x frokostbuffé
- Gratis internett
- Gratis parkering
- Ved vannet

Ankomst: Inntil 14.12.15

SPAR OPP TIL 295,-

959,-

...Bilferie til lavpris

Risskov tilbyr:

- Ledende europeisk arrangør innen bilferie
- 700 hotell i over 15 land
- Høy kvalitet til lav pris
- Personlig service ved vårt kundesenter
- Eksistert siden 1991

Vi har hatt kjempesuksess i Norge igjennom vårt første driftsår. Gjestene våres kommer tilbake gjentatte ganger grunnet gleden over kvalitet til lavpris.

Vegard Knudsen
Country Manager

Vi har meget gode priser på halv pensjon og bed & breakfast. Så er det opp til deg hva som passer dere best.

Vi i Risskov tilbyr deg og familien en fantastisk flott ferie til en pris så billig at du ikke har råd til å bli hjemme.

Ring oss nå eller besøk vår hjemmeside.

Det eksklusive Falkenberg Strandbad er virkelig et godt hotell for havelskere. Her kan dere få nye krefter gjennom hotellets behandlinger i den moderne spa-avdeling.

🇸🇪 | Götaland

Extra luksus med havsutsikt

Falkenberg Strandbad ★★★★★

- 2 x overnattinger
- 2 x frokostbuffé
- 1 x 2-retters meny/buffé
- 1 x velkomstdrink
- Gratis parkering og internett

Ankomst: Søndag - torsdag inntil 30.12.15

SPAR OPP TIL 933,-

1.459,-

Kåret til Norges beste SPA 2 år på rad.

Hotellens visuelle identitet bygger på detaljer fra Norefjells natur.

🇳🇴 | Hallingdal

SPA - vårtilbud

Quality Spa & Resort Norefjell ★★★★★

Hotellet tilbyr rekreasjon og en fornøylig spa i en setting du sannsynligvis aldri har opplevd før. Opplev naturens komfortable omgivelser med sunnhet og velvære i fokus.

- 2 x overnattinger
- 2 x frokostbuffé
- 2 x middag buffet
- Inngang til trening
- Inngang til bad

SPAR OPP TIL 650,-

1.449,-

Kåret til Norges beste SPA 2 år på rad

Her bor dere på et av Sveriges beste spa-hoteller og dere har adgang til seks ulike bassenger samt badstu, dampbad og private strand.

🇸🇪 | Götaland

Ikke langt fra Lysekil

Vann Spa, Hotell & Konferens ★★★★★

- 2 x overnatting m frokostbuffé
- 1 x 2-retters meny/buffé
- Gratis SPA-inngang
- Badekåpe og tøffler på rom
- Gratis internett og parkering

Ankomst: Inntil 30.12.15

SPAR OPP TIL 475,-

1.569,-

Ring & hør nærmere • Åpent hverdager 9-17.

www.risskov.no ➔ 32 82 90 00 ➔

RISSKOV

BILFERIE

Spar ift. hotellets egen pris • Forbehold om utsolgte datoer • Evt. miljøtillegg betales på hotellet • Reisearrangør: Risskov Autoferien AG

Han jobber konstant og ser ungene sine én gang i året. Men da arbeidsgiveren hans de siste 15 åra prøvde å snyte Zhu Xinhua (33) for pensjonen hans, fikk han nok.

Tekst: OLA WONG Foto: LOU LINWEI

Streikens år i KINA

Skål! De sju kinesiske streikelederne og arbeideraktivistene hever ølglassene. De møtes over ei dreibar glasskive der det kinesiske festbordet står klart: Ni retter av fisk, flesk i chili og langkokt biff. Møtet foregår på en liten restaurant i industribyen Foshan i Guangdong-provinsen i Sør-Kina.

Streiken er ført til seier. Etter en to måneders lang og bitter konflikt måtte arbeidsgiveren, smykkeprodusenten Tongxin Jewellery, gå med på å møte dem i kollektive forhandlinger og punge ut med flere års ubetalte sosiale avgifter til en verdi av flere millioner kroner.

I dag skal streikelederne stemme over om de skal kalle inn til stormøte for å overta fagforeningsklubben på fabrikken. Heretter skal den ledes av representanter som er demokratisk valgt av arbeiderne.

– Kollektive forhandlinger har gitt oss styrke, sier streikeleder Zhu Xinhua og lar hendene sirkle rundt hverandre for å vise hvordan ting bytter plass. Han snakker med irriterende høy stemme, så høy som den kan bli etter å ha arbeidet ved slamrende metallpresser i 15 år uten hørselvern. Men i mange år var Zhu Xinhua – som han sier sjøl – «taus og lydig».

Umenneskelige arbeidsvilkår

Ifølge organisasjonen China Labour Bulletin økte antallet arbeidsrelaterte protester i 2014 til 1300, en dobling fra året før. Livshistorien til Zhu Xinhua viser hvorfor.

Zhu var 18 år i 1999 da han flyttet til byen Foshan i Guangdong-provinsen. Som 269 millioner andre kinesiske migrantarbeidere forlot han hjemstedet i en fattig provins i innlandet og dro til industriregionene på østkysten. Siden har han jobbet på gullfabrikken til Tongxin. Han begynner klokka åtte om morgenen og arbeider til

fem på ettermiddagen, med halvannen times lunsjpause. Klokka 18.30 går han tilbake til jobben for den obligatoriske overtida. Den foregår som regel fram til klokka 22, men kan strekke seg til ett om natta. Arbeidstida bryter med kinesiske arbeidsmiljølover, men fabrikken gir blanke i loven som de fleste andre arbeidsgivere. Sjefene holder disiplin ved å straffe arbeiderne med bøter for den minste feil.

Etter den siste overtidsøkta, går Zhu tilbake til sovesalen, et losji i rå betong. Han vasker ansiktet og legger seg på køyesenga av metall med ei tynn bambusmatte over brisken. Myggen svermer inn gjennom store hull i glassrutene. Men etter så lange arbeidsdager, sovner han likevel. Klokka 7.45 står han opp, vasker ansiktet og vender tilbake til fabrikken. Ofte orker han ikke å pusse tenner eller spise frokost. Slik har dagene og årene gått, sju dager i uka. Det var først i 2012 de fikk søndagsfri.

– Hvordan oppleves det å jobbe så mye?

– Det eneste jeg gjør, er å jobbe. Hva er egentlig forskjellen mellom meg og en maskin? spør Zhu. Han møtte kona si da hun også jobbet på fabrikken. Han bare ler når jeg spør om det var kjærlighet med i bildet.

– Vi arbeidere er ikke som folk med penger. Vi har ikke tid til romantikk.

Med slike arbeidstider får de ikke tid til å se ungene sine heller. Døtrene Tingting (10) og Jinjin (3) bor hos besteforeldrene hjemme i Jiangxi-provinsen. Migrantarbeiderne stenges ute fra skolene og velferden i byene. Derfor treffer Zhu ungene sine bare ti dager i året – når han reiser hjem til det kinesiske nyttåret.

– Jeg tenker ofte på at det er et stort tap ikke å kunne være hos barna når de vokser opp. Men slik som Kina fungerer nå, har vi ikke noe valg, sier Zhu.

UTESTENGT: Zhu Xinhua var ansatt i Foshan Arts & Crafts i 15 år da han fikk sparken. Han er overbevist om at det skyldes kampen han har ført for bedre arbeidsbetingelser.

«HVA ER EGENTLIG FORSKJELLEN MELLOM MEG OG EN MASKIN?»

ZHU XINHUA

Foto: En ansatt ved Foshan Arts & Crafts

STOR OPPSLUTNING: De ansatte demonstrerte mot arbeidsforholdene. På bannerne står det blant annet at arbeidsgiverne i Foshan Arts & Crafts er hardhjertet og at det er en dårlig fabrikk.

Økende bevissthet om rettigheter

Andelen av folkemengden som er i arbeidsfør alder blir stadig mindre, og det fører til mangel på arbeidskraft. Derfor er lønningene mer enn doblet de siste årene. I 2013 var Zhu oppe i 5000 yuan i måneden, som er omtrent like mye i kroner.

Arbeiderne har blitt stadig mer bevisst på rettighetene sine. Den internasjonale finanskrisa har fått mange fabrikker til å skjære ned og prøve å kvitte seg med eldre og «bråkete» personale. I juli 2013 startet Tongxin Jewellery opp en ny fabrikk utenfor byen. Alle «gamle» arbeidere som hadde høy lønn og mange ubetalte krav på sosiale goder, måtte bli igjen på den gamle fabrikk. Så begynte ledelsen å forsøke å presse dem til å si opp. De satte lønna til Zhu ned til 1310 yuan i måneden.

Alternativet var å gå til den nye fabrikk, få ny kontrakt og miste alle de inntjente godtgjørelsene og godene. Hele hensikten med flyttingen var å la fabrikk-sjefen stikke av fra arbeidsgiveransvaret sitt.

RØDT PÅ HVITT:
Med fingeravtrykk bekrefter arbeidstakerne at de støtter aksjonene mot arbeidsgiverne.

Foto: Lou Linwei

Tok opp kampen

Zhu Xinhua og de andre tok kontakt med juristen Chen Huihai ved et lokalt advokatbyrå som hjelper arbeidere. Chen begynte med å trene opp arbeiderne til å takle konflikten som skulle komme.

Arbeiderne gikk til sjefen og krevde forhandlinger og å få tilbake full lønn. Sjefen nektet. Zhu var ikke leder på det tidspunktet, men på et møte ble han pekt ut av sjefen og anklaget for å være en oppvigler.

– Da hadde jeg ikke noe annet valg enn å stå fram, sier Zhu. – Det var en æressak.

Arbeiderne valgte representanter, med Zhu som leder. De samlet inn penger til streikekasse, og sommeren 2014 begynte de med gå sakte-aksjoner.

Streiker og demonstrasjoner har ikke noe lovmessig vern i Kina. Myndighetene pleier å slå ned på og arrestere dem som står bak. En gang våget Zhu og de andre seg likevel ut på gata foran fabrikkporten med skilt og slagord. Da kom politiet og arresterte dem. De slapp fri etter noen timer.

Fikk tilbakebetaling

I Kina er det bare én lovlig fagforening, den statlige ACFTU, som ofte er på arbeidsgivernes side. Men denne gangen tvang ACFTU bedriftsledelsen til å møte Zhu Xinhua og de andre arbeiderdelegatene i kollektive forhandlinger. Også representanter fra myndighetene og ACFTU deltok.

Streiken tok slutt i august da arbeidsgiveren gikk med på å etterbetale trygdeytelser, boligbidrag og kompensasjon for arbeid på helligdager – det siste innebar minst 30.000 yuan til hver arbeider.

– Men de vil ikke diskutere flyttingen av bedriften og

den skammelige behandlingen av de gamle arbeiderne, sier Zhu.

Ønsker ny ledelse

Lunsjen på restauranten i Foshan er over, og det er på tide for oss å gå. Zhu stenger døra til det private rommet på restauranten. Alle stemmer ja til å utlyse et stormøte for arbeiderne to dager etter. På dagsorden står mistillitsvotum mot den tidligere lederen av klubben og valg av ny ledelse oppnevnt av arbeiderne sjøl.

– Jeg er fortsatt redd og frykter for framtida. Men jeg har vokst som menneske. Vi vil ikke undertrykkes lenger. Vi har forent oss, sier Zhu Xinhua.

Epilog: Fikk sparken

To dager etter intervjuet fikk Zhu Xinhua og to andre delegater sparken med begrunnelsen at de hadde «brutt arbeidskontrakten». De ble kastet ut av fabrikk og hjemmet sitt i sovesalene. Fabrikkleidelsen plasserte ut vakter ved inngangen. Zhu sier han er overbevist om at det er straff for aktivitetene deres, men at han likevel kommer til å fortsette kampen. Nå vil de saksøke bedriften.

Fabrikkssjef Zhang Yonggang sier på telefon at han ikke vil stille opp til intervju. Også ACFTUs avdeling i Foshan avstår fra å kommentere.

Selv om Kina ikke tillater selvstendige fagforeninger, har det blitt vedtatt flere arbeidervennlige lover de siste årene. I 2008 fikk arbeiderne rett til arbeidskontrakt med bedre rettigheter. En lov fra 2011 skjerper kravene til bedriften om å bidra til de ansattes sosialforsikringer, inkludert pensjon. En ny lov begrenser også bruken av innleide, midlertidig ansatte. I Guangdong-provinsen har arbeiderrepresentantene nå rett til kollektive forhandlinger.

SKÅL: Zhu Xinhua (til høyre) og sju andre streikeledere feiret seieren etter at arbeidsgiveren gikk med på kollektive forhandlinger og å utbetale millioner av kroner til de ansatte for i årevis ha unnlatt å utbetale sosiale utgifter.

LOKALSYKEHUS

Fødende kvinner og drektige kyr

Universitetssykehuset Nord-Norge (UNN) har bestemt at fødeavdelinga på Narvik sykehus skal være stengt fra 29. juni til 10. august.

Dette er negativt for de fødende, kommunen og regionen.

En mann fra Hadsel ble i Vesterålen tingrett i 2013 dømt til å betale en bot på 14.000 kroner, subsidiært 28 dagers fengsel, for ulovlig dyretransport. Tiltalte skal ha brutt dyrevelferdsloven og forskrift om transport av levende dyr da han i januar 2011 besørget transport til slakteri av ei kvige som var i fødsel, til tross for at han av veterinær hadde fått beskjed om at kvigen ikke var transportdyktig.

I forskrift om transport av levende dyr står det blant annet:

«a) Det er et absolutt forbud mot å transportere drektig storfe de siste to uker før fødsel ventes.

b) Andre drektige dyr hvis det er risiko for at fødsel kan skje under transport.»

Et lignende regelverk fins ikke for fødende kvinner i Norge! Kvinner som skal føde i sommer bør sende protest til UNNs direktør og styre, Helse Nord, Helsedirektoratet, helseministeren osv. Ikke finn dere i å bli behandlet verre enn dyr.

UNN-direktør Tor Ingebrigt- sen påstår i Fremover 11. mars at UNN Narvik og UNN Harstad har god erfaring med å stenge fødeavdelingene i sommerferien. I 2012 var fødeavdelingen i Harstad stengt i fire uker, og 19 kvinner fra Harstad fødte i Narvik. Året

ARBEIDSLIV

Svart arbeidsliv får drahjelp av regjeringen

Det internasjonale analyse-selskapet AT Kernly anslø at Norge taper 420 mrd. kroner i inntekter årlig på at kyniske bakmenn organiserer seg og tyner enkeltmennesker. Det er et stort beløp, og det er ufattelig mye lidelse for enkeltpersoner og deres familier. Det er mange færre helsesøstre, lærere og kilometer vei i det tapet. Regjeringa har levert tiltaks-pakke mot arbeidslivskrimi-nalitet, og det er bra. Mye er bra der, men er det nok?

Endringene i arbeidsmiljø-loven som nå flertallet har vedtatt, vil kunne trekke regjeringas visjoner og mål i motsatt retning, noe Arbeids-tilsynet og andre faginstansers rapport støtter. Men regjerin-gas iver etter å realisere sin egen ideologi er større enn viljen til å lytte.

Å innføre mer midlertidig-het, bryte helgedagsfreden og fjerne kollektiv søksmålsrett er nytt, må vite. Jeg har det også sånn av og til. Noen ganger hender det at jeg tar ut en gammel kjole fra skapet, så ser jeg på den og sier til meg selv: Kari, den er ny. Kari, den er ny, og gjerne en gang til. Det kunne være – ja, det er slett ikke utenkelig – at jeg kunne komme til å tro på det selv.

etter fødte 45 kvinner fra Narvik i Harstad mens opera-sjonsstuer og fødeavdelingen i Narvik ble renoveret. I 2014 kom 30 harstadværingar til verden ved UNN Narvik. «Evalueringen av disse som-merstengingene viser at god planlegging og tett oppfølging

Foto: Ola Tømmerås

SOSIAL DUMPING: Regjeringa svekker kampen mot sosial dumping og svart arbeid i den nye arbeidsmiljøloven, mener stortings-representanten.

Det er ikke bare det at standpunktet kalles nytt, det er det de ansatte vil ha, sier regjeringa, selv om de samme ansatte har gått i tog og ropt taktfast nei takk. Det er som i gamle dager da mine barn var små, og jeg i en sammenheng kunne komme til å si: Ja, men det liker du jo. Og jeg fikk til svar: Nei, det gjør jeg ikke. Jo, det gjør du da, svarte jeg og snudde meg bort og smilte og visste bedre – akkurat sånn som regjeringa. De har nemlig noen ideologiske mål de vil gjennomføre.

Det vi ser, har en klar politisk skillelinje. Dette svekker arbeidstakernes mulighet til å bidra i kampen mot sosial dumping. Reglene er vanskelige å forstå, uklare

og det er godt nytt for kriminelle arbeidslivsaktører i privat og offentlig sektor. Arbeidslivskriminaliteten holder på å spise opp næringslivet innenfra, og med økt midlertidighet og arbeids-takerorganisasjonenes reduserte makt, svekkes dette arbeidet.

Det er bekymringsfullt, det bidrar til å svekke evnen og mulighetene til i fellesskap å ta tak i den største utfordrin-ga: et stadig mer velorganisert svart arbeidsliv. Alle er enige om at den må tas på alvor, og at vi må ha kraftfulle virke-midler. Regjeringa har valgt virkemidler som svekker, ikke styrker dette arbeidet.

Kari Henriksen, stortingsrepresentant for Ap

av de gravide er avgjørende for at fødende kvinnene skal føle seg trygg og ivaretatt.» skriver UNN-direktøren.

Men dette skriver jordfar Paul Larsen på facebook: «Denne stenginga er ikke drøftet med noen av arbeidstak-erorganisasjonene på noe plan

som er vanlig i slike prosesser! Helse Nord anbefaler en slik stenging, mens Unn sier at stengning skal gjennomføres uansett. Vi (organisasjonene, bl.a. jordmorforeningen) etterlyser drøftinger og konse-kvensanalyse. De sier at det gikk så fint de siste 2 årene (der

man stengte pga. fysiske forhold ved sykehusene). Men gjorde det nå det? Ingen liv gikk tapt, men det skapte mye usikkerhet og engstelse blant de fødende. Det skulle gjøres en brukerundersøkelse blant harstaddamene/familiene etter fjordårets stenging som skulle være med å danne grunnlaget for hva man skulle gjør videre. Man skulle også evaluere de to stengningene sammen med organisasjonene og brukerne. Så har ikke skjedd! Dette som nå kommer fram som en konklusjon etter to sommerstengninger (at det var SÅ vellykket!) er kun påstander fra UNN-ledelsen/KK-ledelsen. Oppfordrer til å jobbe for å stoppe dette vanviddet!»

Og hva sier de fødende om de blir spurt? Hvor er dokumentasjonen? Her må det kreves dokumentasjon og konsekvensutredning.

På tide med åpen fødeavdeling hele året, og her forventer jeg stor innsats fra ordførere, frikjøpte politikere, næringsforening, andre organisasjoner og lokalavisa. Ikke vær så underdanig!!

Stengte fødeavdelinger er en uskikk og nedverdiggende for de fødende, enten det gjelder fødende fra Harstad- eller Narvikområdet.

Det er på tide at Narvik får noen seire. Det skal være åpen fødeavdeling hele året ved Narvik sykehus.

Aksjonskomiteen for Narvik sykehus ved Dagny Pettersen

POLITIKK Nei til søndags- åpne frisørsalonger

Nylig sendte regjeringen ut et høringsforslag om søndagsåpne butikker. Ingen av forslagene som er lagt fram er velkomne. Hvorfor i alle dager skal vi

UTTALELSE Kampen om arbeidslivet

Fagforbundet takker pilotene i Norwegian som kjempet en hard, prinsipiell kamp for sentrale verdier i det norske samfunnet, som forhandlingsrett og rett til faste ansettelser.

Etter elleve dager i streik kom de til enighet med selskapet, men uten å ha nådd helt fram med sine viktigste krav. Mange frykter at Bjørn Kjos' behandling av pilotene kan få overslag til hele arbeidslivet.

Konflikten i Norwegian har som utgangspunkt at pilotene ble flyttet til et heleid datterselskap. Datterselskapet leier så pilotene tilbake til morselskapet, i praksis i et bemanningsbyrå. På denne måten fratras pilotene medbestemmelse, ansettelsestrygghet og muligheten til å ha sin egentlige arbeidsgiver som part i drøftinger og forhandlinger.

Denne måten å organisere ansettelsene på gjør de ansatte til løsarbeidere i egen virksomhet. De har ikke jobbsikkerhet og er uten reell mulighet til lovfestet medbestemmelse og streikerett. På denne måten har Norwegian

påtvungen noe størstedelen av det norske folk ikke ønsker?

Sannheten er nok at regjeringen har noen venner de må blidgjøre. Olav Thon uttalte jo under siste valgkamp at det var så vondt å være rik i Norge og støttet dermed Frps valgkamp. Ja, for hvis de kom til makta, så ville det nok bli deilig å være rik i Norge. Dagens regjering er ikke for folk flest, de er godt i

Foto: wikipedia

ANSTENDIG ARBEIDSLIV: De streikende pilotene i Norwegian kjempet for sentrale verdier i det norske samfunnet, mener Fagforbundet.

gått til angrep på helt sentrale prinsipper i norsk og nordisk arbeidsliv.

Gjennom å omorganisere selskapet under konflikten og organisere streikebryteri, har Norwegian og dets eiere gjort konflikten unødig bitter og betent. Kombinert med et velregisserte mediakjør, har dette satt våre fagforeningskolleger i Norwegian under et nesten umenneskelig press. De skal vite at de ikke står alene.

Fagforbundet stiller seg sammen med en samlet norsk, nordisk og internasjonal fagbevegelse i fordømmelsen av Norwegian-ledelsens opptreden under konflikten. Norwegians handlemåte har vakt internasjonal oppsikt og fordømmelse.

Fagforbundet organiserer

mer enn 344.000 norske arbeidstakere, og vi avviser den oppsplittingen og fragmenteringen av norsk arbeidsliv som Norwegian-ledelsen fronter.

Kampen for et anstendig arbeidsliv er bare i startfasen. En samlet fagbevegelse er klar til å ta kampen mot høyresidens angrep på arbeidstakernes rettigheter, lønn, pensjon og jobbtrygghet.

Vi finner oss ikke i at arbeidstakerne skal gå ned i lønn og miste sine rettigheter for at arbeidsgiverne skal øke sine inntekter. Et organisert arbeidsliv er den beste forsikringen for at barna og barnebarna våre, framtidens generasjoner, skal få et trygt arbeidsliv.

Vedtatt av landsstyret i Fagforbundet

gang med å rive ned det meste av goder arbeiderne i en årrekke har kjempet fram.

Noen fakta fra Fafo: I dag jobber allerede ca. 46.000 ansatte i virksomheter som holder dørene åpne på søndager. Dette er blant annet små matbutikker, bensinstasjoner og lignende. Handel trenger ytterligere 200.000 ansatte med søndagsåpne butikker.

I tillegg regner de med at ca. 45.000 ansatte i andre bransjer må i arbeid: 13.000 frisører, 10.000 i kafeer og restauranter, 15.000 i næringsmiddelindustrien, 4000 vektere og 3000 renholdere.

Totalt vil 290.000 ansatte bli eksponert for søndagsarbeid som følge av søndagsåpne butikker. Dette utgjør omlag 11 prosent av hele det norske

arbeidsmarkedet. Det er ca. 55.000 studenter, dvs. en manko på ca. 235.000 ansatte som da må jobbe.

Annerledesdagen, dagen for familie og venner, hviledagen – vi kan gjøre akkurat hva vi vil. Denne dagen er utrolig verdifull for mange, og det hjelper ikke å ha fri en mandag når barna er på skolen.

Regjeringen kaller det så fint «frihet til å velge», men den friheten gjelder nok bare noen ytterst få som har en stor pengesekk.

For frisører vil dette skape store utfordringer, vi er håndverkere med fire års utdanning – vi kan ikke ta inn studenter for å gjøre jobben. Frisører kan i dag ikke tvinges til å arbeide søndager, men hvis søndags-åpent blir en realitet, er nok ordet tvang et mer passende ord enn frihet.

Ansvaret for å holde salongen åpen vil falle på arbeidsgiver, og hvor mange av dem orker å jobbe alle søndagene? Er salongen på et kjøpesenter, får de kraftige bøter og reelle trusler om ikke å få fornyet leiekontrakten dersom de holder stengt.

Skal frisørene jobbe, vil lønnskostnadene øke kraftig, og hvem skal betale for det? Vil kundene betale dobbel pris for en klipp på søndag?

Frihet – det skal være frivillig og vi skal kunne bestemme dette selv, sier politikerne. Jeg tror dessverre ikke at politikerne har vært så mye ute i arbeidslivet når de kan komme med slike pompøse ord. Det hjelper ikke mye med frihet til å velge hvis salongene må ha åpent hver søndag.

Hva denne høringen resulterer i, er vanskelig å si, men jeg kan love at vi gir oss ikke uten kamp.

Ingunn R. Jacobsen, leder av Fagforbundet Frisørenes Fagforening

UTTALELSE

Fritt behandlingsvalg gir flere kommersielle sykehus

Stortinget skal i nær framtid behandle regjeringas forslag om fritt behandlingsvalg i spesialisthelsetjenesten. Forslaget innebærer ren konkurranseutsetting og er en politikk som svekker offentlige sykehus og favoriserer private kommersielle aktører.

Fagforbundet frykter at fritt behandlingsvalg vil undergrave den offentlige helsetjenesten. Ved å slippe til private aktører

KONTROLL: Fagforbundet ønsker et offentlig drevet og finansiert helsevesen og kontroll med de private institusjonenes pengebruk.

vil det bli en overbehandling av lette lidelser, og de offentlige sykehusene vil stå igjen med de tyngste oppgavene og regninga.

Ved fritt behandlingsvalg skal den som har fått konstatert rett til behandling i spesialisthelsetjenesten kunne velge behandlingen enten i et av våre egne sykehus eller ved et privat sykehus. Velges privat sykehus trekkes betalingen direkte av det lokale helseforetakets budsjett. Dette vil bli en stor trussel mot de offentlige sykehusene, særlig de minste.

SI DET I FAGBLADET

Dette er lesernes egne sider for korte innlegg om aktuelle temaer – maks 4000 tegn inkludert mellomrom. Vi forbeholder oss retten til å kutte i manuskriptene. Navn og adresse må oppgis, også når navnet ikke skal offentliggjøres i bladet.

Send debattinnlegg til debatt@fagforbundet.no eller i posten til **Fagbladet, postboks 7003 St. Olavs plass, 0130 Oslo.**

Folk i sentrale strøk vil i liten grad velge et tilbud på et lokalsykehus i distriktet når det er bygd opp et privat sykehus i nærheten. Ordningen vil true både akuttberedskap og poliklinisk virksomhet på våre lokalsykehus. I tillegg ønsker regjeringa enda mer kjøp fra

å prioritere de pasientgrupper som trenger behandling mest.

I proposisjonen foreslås det en konsultasjonsmekanisme mellom Helsedirektoratet, NHO Service, Spekter og Virke. Partene i konsultasjonsordningen gis anledning til å diskutere nye pasientgrupper som kan tas inn i ordningen.

Fagforbundet mener det er uheldig at man involverer private aktører i vurderingen av hva som kan privatiseres av det offentlige helsetilbudet. Ordningen er dessuten betenkelig fordi bare arbeidsgiversiden blir invitert inn i konsultasjonene og dermed undergraver trepartssamarbeidet.

Fagforbundet mener at også de ansattes organisasjoner må trekkes inn i arbeidet.

Regjeringas viktigste argument for reformen er at pasienter venter unødvendig lenge på behandling. Det er et viktig argument.

Ventelistene ved offentlige sykehus går allerede ned, så hvorfor ikke videreføre det som gir denne positive utviklingen?

Fagforbundet ønsker at helsetjenestene skal være offentlig drevet og finansiert. I den grad private brukes, må det være kontroll med pengebruken.

Fagforbundet mener fritt behandlingsvalg vil føre til et dyrere helsevesen med økt byråkrati der de mest ressurskrevende pasientgruppene blir tapere i prioriteringskampen.

Vedtatt av landstyret i Fagforbundet

OPPLEV

Tyrkia

Vi inviterer Fagbladets lesere til denne fagpåkostede rundreisen til Antalya - Kappadokia

UTFLUKSTPROGRAM

1. Dag | Ankomst Antalya

Din reiseguide ønsker deg **velkommen** ved ankomst på flyplassen. Velkomstmøte med forfriskninger og overnatting i Antalya.

2. Dag | Mevlana Kloster

Vi drar til Konya, den gamle hovedstaden i det tidlige **middelalderimperiet**. Vi besøker Mevlana klosteret fra **12 hundre tallet** med den muslimske mystisismens mest betydningsfulle monumenter. Klosteret er i dag, et museum for tyrkiske kunst og håndverk. Overnatting i Konya, en by fra antikken som ble besøkt av **Apostelen Paulus** og har etter det **en rik historie** som hovedstad for **sultaner og erobringer av korsfare**re.

3. Dag | Serhatli "Den underjordiske by"

Tur til Kappadokia. Underveis besøker vi Sultanhani, **den ruvende festningen ble reist i 1229** og er ett verdens best bevarte "skysstasjoner" fra oldtiden. Ved Serhatli besøker vi en **fascinerende underjordisk by** med hele fire nivåer under bakken med en labyrint av tunneller. **Oldtidsbyen** kunne huse opptil 20.000 innbyggere. Det blir tre overnattinger i Kappadokia.

4. Dag | Kappadokia

I Kappadokia opplever vi det **mest**

bemerkelsesverdige landskapet på jorden som er blitt dannet av gjentatte vulkanutbrudd for millioner år siden. (muligheter for **en ballongferd** mot tillegg).

5. Dag | Göreme

Vi besøker klippe og grottebyen Göreme. Her får du også se hulekirker i **Göreme park som er oppført på UNESCO's liste** som en av verdens kulturarver. Vi reiser videre til Simeon dalen, «Dalen av munkene» og "jordpyramidene" og avslutningsvis spaserer vi gjennom den **pittoreske byen Avanos**.

6. Dag | Obrukhan

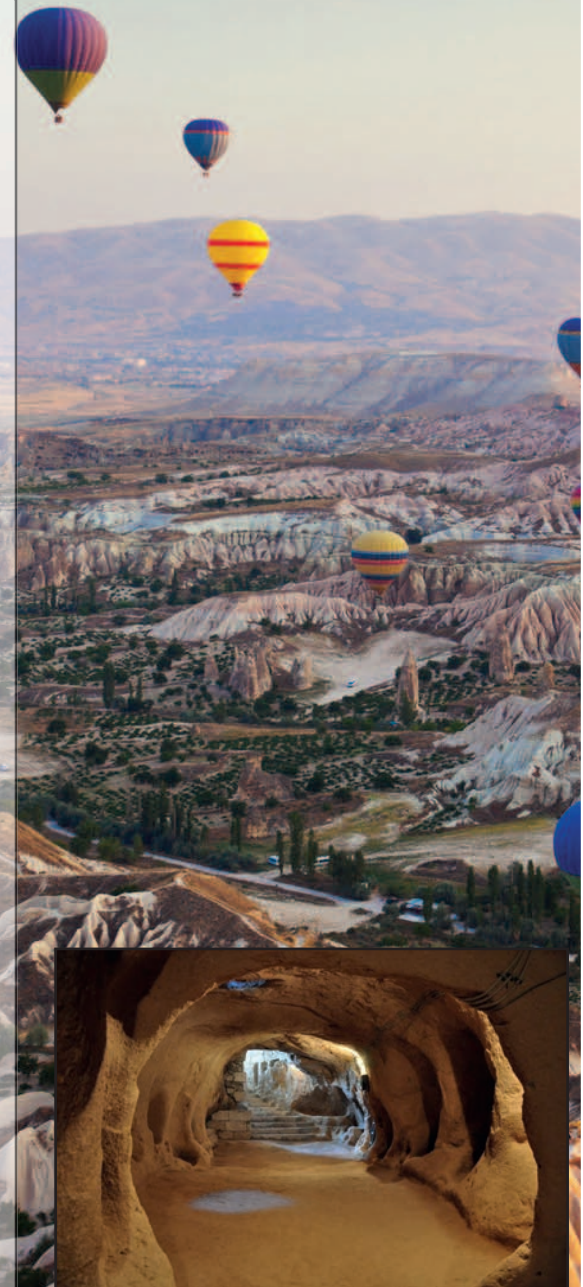
Vi reiser fra Kappadokia til den **berømte Seljuk "skysstasjonen" Obrukhan** gjennom den storslåtte naturen i **Taurusfjellene**, tilbake til Antalya, hvor du vil bli innkvartert de to siste nettene.

7. Dag | Antalya

Vi besøker gamlebyen, den **unike Karpuzkaldiran Fossen og Fortress Gate**, byens festningsverk. Under byturen vil du ha muligheter for shopping på egenhånd.

8. Dag | Avreise flytur

Du vil bli bragt til flyplassen med buss i henhold til hjemreise.

antastiske og ndokia

Club • Royal

~~kr 7990,-~~
1850,-
Spar over
kr 6000,-
pr. person

LESER-RABATT på mer enn 6.000,-

24.September	Fly tur/retur Antalya	<u>kr. 2.340,-</u>
01.Oktober	Transfer tur/retur flyplassen i Tyrkia	<u>kr. 200,-</u>
08.Oktober	7 overnattinger på utvalgte 4 og 5 stjerners hoteller (inkl. frokost)	<u>kr. 3.990,-</u>
15.Oktober	5 stjerners rundreise med guide i luksuriøse busser	<u>kr. 1.460,-</u>
22.Oktober		<u>kr. 7.990,-</u>
29.Oktober	Rabatt til lesere av Fagbadet	<u>kr. 6.140,-</u>
05.November	Din pris per person i dobbeltrom	<u>kr. 1.850,-</u>

Sesongtillegg: September; kr.171,-/døgn | avg. 1 og 8 Oktober kr.139,- pr /døgn | avg. 15 og 22 Oktober kr.95,- pr døgn | avg. 29 Oktober kr.59 pr døgn | November kr. 0,- **Prisene er inklusive skatter og avgifter.**

Opplev unike kulturminner helt tilbake til **forhistorisk tid**, underjordiske **byer fra antikken** og spektakulære naturformasjoner. Unn deg samtidig en god porsjon velvære på våre **luksuriøse hoteller** langs ruten. Bestill i dag på vår kundetelefon eller på www.clubroyal.no Bli med, **spar 6140,-**

Bestill i dag på telefon:
815 00 518

Ukentlig demonstrerer Amnesty International mot Saudi-Arabias behandling av Raif Badawi og alle andre samvittighetsfanger. I mars holdt Knut Nærum denne appellen utenfor den saudiarabiske ambassaden i Oslo.

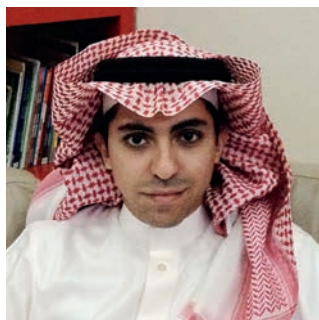
Kjære Saudi-Arabia!

Det er mye jeg ikke vet om dere. Det kan skrives bøker om alt jeg ikke vet om dere. De bøkene er faktisk allerede skrevet, jeg har bare ikke rukket å lese dem. Men i det siste har det dukket opp en sak som har bitt seg fast i bevisstheten, fordi den handler om en åpenbar urett.

Raif Badawi ble dømt til en straff som ingen burde få, for handlinger som ikke burde være straffbare.

Saudi-Arabia og Norge

har mye felles. Begge har et kongehus og en kongefamilie som er respektert og elsket, med sine innslag av eksentrisitet. Begge har en økonomi som i stor grad er basert på produksjon og eksport av olje og gass. Begge har et stort innslag av det man før, i mildere tider, kalte gjestearbeidere. Begge har en innfødt befolkning med god råd og mye fritid. Vi bruker den i snøen, dere i sanden. Vi burde forstå hverandre.

SAMVITTIGHETSFANGE: I 2013 ble Raif Badawi dømt til sju års fengsel og 600 piskeslag for å grunnlegge et diskusjonsforum.

Som Norge har Saudi-Arabia vært gjennom store forandringer på kort tid. Det mest omtalte eksemplet er kvinners rettigheter. I Saudi-Arabia har kvinner fått lov til å sykle. Det er en god ting. Noen vil kanskje si at forbudet mot kvinnelig sykklisme ble opphevet i seneste laget, men

det er ikke lenger enn hundreogto år siden kvinner i Norge ikke hadde stemmerett. I en historisk sammenheng er det kort tid. Og det er enda kortere tid siden bare noen få norske kvinner hadde råd til sykkel. Det som teller er hva vi gjør nå, ut fra hva vi vet om menneskers likeverd og rettigheter, nå som vi lever i mer opplyste tider.

Saudi-arabiske kvinner får nå lov til å sykle i parker, rundt i ring, under oppsyn av en mannlig verge. Det kan virke som en liten frihet sett med norske nåtidsøyne, men det er et skritt i riktig retning.

Raif Badawi er dømt til ti år i fengsel og tusen piskeslag for angivelig å ha fornærmet islam og for å ha opprettet en nettside for politisk debatt. Det er gammeldags, urimelig og brutalt å straffe noen med fengsel og pisking for å ville føre en åpen debatt.

Deres samfunn er stort nok til å romme flere meninger.

Deres tro er sterk nok til å snakkes om.

Deres Gud er mektig nok til selv å straffe de som trenger å straffes på den måten Han finner best.

Politisk debatt er en god ting, på samme måte som det er en god ting for kvinner å sykle. Jeg vet at saudiarabiske kvinner på lang sikt vil få sykle lenger. Et samfunn som lar kvinner sykle rundt hjørnet, helt ut av syne, er et samfunn som stoler på at de kommer tilbake. Det er et samfunn hvor kvinner har det så godt at de vil tilbake.

Dere saudiarabere og vi nordmenn har mye felles. Vi syns også at framtida er skummel. Vi er også redd for at friheter kan bli misbrukt. Vi er også redd for at de som sykler, ikke kommer tilbake. Men vi tror at

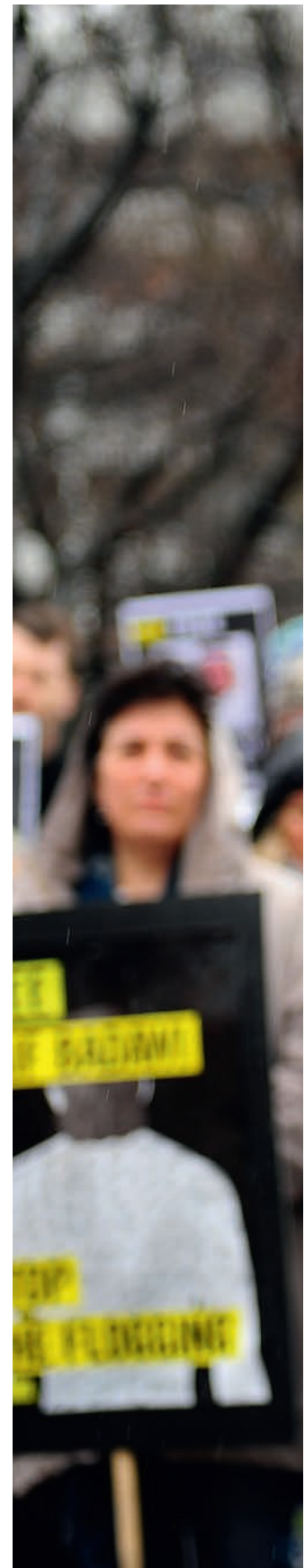

Foto: Amnesty International/Ina Strøm

*Det er gammel-
dags, urimelig og
brutalt å straffe
noen med fengsel
og pisking for å
ville føre en åpen
debatt.*

det er bedre med frihet enn forbud og tvang og vold, selv om friheten iblant brukes på måter vi ikke liker. Som russe-låter. Vi tror likevel at det er bedre å la kvinner sykle ut av syne enn ikke å la dem sykle i det hele tatt.

Et samfunn som lar flere stemmer bli hørt, er et samfunn hvor man ikke trenger å være redd for sine egne tanker, redd for å si høyt hva man tenker, eller redd for å snakke i søvne. Det er et samfunn hvor flere idéer luftes, og hvor man dermed får en større verktøykasse når man skal snekre en bedre framtid. For, som kjent: Når det eneste verktøyet du har er en hammer, vil ethvert problem etter hvert se ut som en spiker.

Min appell til dere i dag er den samme som dere har hørt før, fra hundretusener stemmer, den samme som fremmes av Amnesty International og Raif Badawis sympatisører over hele verden, og som vi vil fortsette å fremme så lenge det er nødvendig. Det gjør vi fordi vi vet at dere lytter, at dere tenker og dere føler:

Vær så snill:

*Stans piskingen, opphev dommen,
og slipp Raif Badawi og de andre
samvittighetsfangene fri.*

JUBILANTER: Foran 40-årsjubilantene Birgit Borgen Hugås (t.v.) og Rigmor Blokkum. Bak fra venstre 25-årsjubilantene Kari Ingegjerd Richstad Slind, Oskar Malvik, Kitty Walseth og Elin Pettersen.

Jubilerende trøndere

Fagforbundet i Malvik hadde merkeutdeling på årsmøtet i slutten av januar. Foreningen hadde mange jubilarer, men det var dessverre ikke alle som kunne komme.

Følgende jubilarer med 40 år i LO var ikke til stede: Olveig Venn, Torge Didrik-

sen, Ingeborg Høyby, Halfrid Bonaunet, Britt Wikmark og Sigrun Stubø Fordal.

Følgende 25-årsjubilanter var heller ikke til stede: Mary Kvidal, Hilde Bakmark, Solfrid Sneisen, Marit Albertsen Moum, Karen Marit Dybsland, Ellen Bragstad, Torunn Haug og Maj Ibe Røkke Huber.

Tekst og foto: Edvin Leinvik

Jubileumsmarkering

i Gjerdrum

Fagforbundet Gjerdrum avd. 053 hadde årsmøte og merkefest i slutten av januar. I år hadde vi fem stykker vi ønsket å gjøre litt ekstra stas på som 40- og 25-årsjubilanter. Hovedtiltsvalgt Ingvill Hangaard Karlsen delte ut nåler, diplomer og blomster.

Fra venstre: Jorunn H. Bekkesletten, HTV Ingvill Hangaard Karlsen og Haldis Kvam.

Astrid K. Lund, Anne-Karin Nordli og Sædis H. Raastad kunne dessverre ikke være til stede.

Tekst: Jorunn Østby Fardal

Heder og ære i Modum

Fagforbundet Modum og Sigdal har avholdt årsmøte. Samtidig hedret vi våre jubilarer med 40 år i LO. Vi hadde ni jubilarer, men bare to var til stede. Fra venstre: Roger Aspelien, leder i fagforeningen Anne Warhuus og Inger Skogheim.

Vi hadde 28 jubilarer med 25

år i forbundet, men bare fem var til stede. Fra venstre: Oskar Torgersen, Bente Midtskogen, Trond Martinsen, Inger Lise Finnerud og Jorunn Dessrud.

Tekst: Anne Warhuus

Feiring i Høyanger

Fagforbundet Høyanger avd. 168 har gjort stas på sine 25-årsjubilantar. Åtte av 24 fekk utdelt diplom, nål og blomster på årsmøtet.

Bak fra venstre: Marit Nitter, Aslaug Alek, Herdis Dale, Åse Hesjedal, Lasse Brekke, Brith Hjelmeland og Anette Standnes. Fremst: Edvin Jacobsen.

Tekst: Tove Walderhaug

Stor stas i Kvæfjord

Fagforbundet Kvæfjord gjorde stas på sine jubilarer som har vært 25 år i forbundet og 40 år i LO under årsmøtet i slutten av januar.

Følgende 40-årsjubilanter var ikke til stede: Wenche Aronsen, Hildur Fredriksen, Signe Grøn-sund og Grethe Kind.

Følgende 25-årsju-

bilanter kunne heller ikke møte: Grethe Lumb, June Nicolaisen, Terttu Håkola, Ole Jonny Vikholt, Solveig

Fagerli, Tore Hartviksen, Wenche Heggelund, Gunlaug Krøttø og May-Britt Larsen.

Tekst: Siv Jorid Strand

Trofaste medlemmer i Øyene

Fagforbundet Øyene hedret sine 25-årsjubilanter som var til stede på årsmøtet. Fra venstre: Guri Johnsen, Ann Christensen, Inger Løvdal, Tor Eivind Henriksen, leder Anneliese Anderer-Burhenne, Gunnar Eriksen, Freddy S. Jacobsen som tok i mot på vegne av Wenche Terjesen, Anna Fredheim.

Tekst: Runa R. Tonheim

40-ÅRSJUBILANTER: Bak fra venstre: Jan Tore Solberg, Per Smestad og Knut Hagen. Midten: Laila B. Myhrer, Eva Wilberg og Gunhild Thomassen. Foran: Kjellaug Pettersen, Jorun Myrvold, leder Iren Bekkevold Berg, Liv Johnsrud og Svanhild Jonskås

Utdeling av nåler i Skedsmo

Fagforbundet Skedsmo avholdt årsmøte i slutten av januar i kantina i Lillestrøm rådhus. Der hedret vi jublantene våre ved å servere middag og dele ut nål, diplom og blomster til medlemmer med 40 års medlemskap i LO og 25 års medlemskap i forbundet.

Tekst: Nina J. Johnsgård

20-ÅRSJUBILANT: Iren Bekkevold Berg, hovedtillitsvalgt og leder av Fagforbundet Skedsmo, mottok nål for 20 år som tillitsvalgt.

25-ÅRSJUBILANTER: Vigdis Dahlen og Bjørg Skovholt sammen med leder Iren Bekkevold Berg (i midten).

Merkedryss i Bergen

Fagforbundet Bergen avholdt årsmøte der tidligere forbundsleder Jan Davidsen innledet om den politiske situasjonen.

Det var stor stas da de som vanlig hedret sine jublanter i etterkant av årsmøtet. Det ble delt ut merker, diplom og blomster til medlemmer som har vært 25 år i forbundet, 40 år i LO og 20 år som tillitsvalgt.

Tekst: Sara Bell

KRYSSORD

	Hermod © 498 12-2014	Egle	Fugl	Dingle	To	Avl		Envis	↘		Løsen	↘	Tegn-tyder	
	Refundere										Koma			
								↙	Liste					
	Nøling					Rett					Skli			
	Enda				Anfall						Påfyll			
				Klebrig										
	Tufs	Blid									Oppdrett		Oppdage	
											Utadvendt			
Oppfinnsom		Innta	Bagasje	Rimet	Konflikt				↓	Personpron.		Eim		
					Rekke							Lever		
↳							Organisasjon	Kosmos		Parodiere				
										Bemerke				
Vri	Os								↖	Farm			Foræring	
↳					Resultat	Stilart					Pike navn		Titteskap	Uvane
Reddhare		Herske					Tekke		Avslå	Utflukt				
		Bibelsk person								Ukjent				
↳											Anlegg			
						Hunn- dyr					Slag- sted			
Beholder							Person- lighet						Delta	
Klatt	Hvile			Norsk forfat.			Kjør	Byge		Ledelse			Erobre	
	Lakke			I tu									Deretter	
↳							Loslitt					Paradis		
		Land						Guffen						
										På- ståelig				

Løsningen på kryssord nr. 4 må være hos oss innen 18. mai!

Merk konvolutten med «kryssord nr. 4» og send den til:
Fagbladet, Postboks 7003 St. Olavs plass, 0130 Oslo

OBS! Legg ikke annet enn kryssordet i konvolutten.

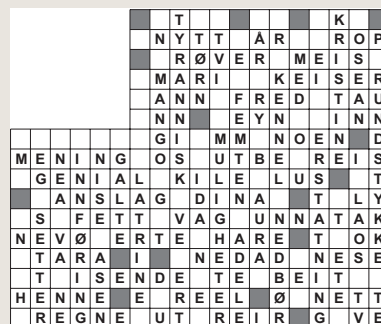
NAVN _____

ADRESSE _____

POSTNR./STED _____

NÅR MOTTOK DU BLADET? _____

Vinnere av kryssord nr. 1

Vi har trukket tre vinnere som hver får 10 flaxlodd:

Bodil Holden
4029 Stavanger

Marta Bratland
4200 Sauda

Turid Tørres
2010 Strømmen

Fagblad

ANSVARLIG REDAKTØR

Kirsti Knudsen
kirsti.knudsen@fagforbundet.no
Telefon 23 06 44 49

REDAKSJONSSJEF

Åslaug Rygg
aaslaug.rygg@fagforbundet.no
Telefon 23 06 44 72

JOURNALISTER

Titti Brun
titti.brun@fagforbundet.no
Telefon 23 06 44 29

Per Flakstad

per.flakstad@fagforbundet.no
Telefon 23 06 44 28

Simen Aker Grimsrud

simen.aker.grimsrud@fagforbundet.no
Telefon 23 06 44 37

Sidsel Hjelme

sidsel.hjelme@fagforbundet.no
Telefon 23 06 44 48

Nina Monsen

nina.monsen@fagforbundet.no
Telefon 23 06 44 33

Ingeborg Vigerust Rangul

Permisjon

Karin E. Svendsen

karin.svendsen@fagforbundet.no
Telefon 23 06 44 43

Ola Tømmerås

ola.tommeras@fagforbundet.no
Telefon 23 06 44 50

Vegard Velle

vegard.velle@fagforbundet.no
Telefon 23 06 44 53

TYPOGRAFER

Vidar Eriksen
vidar.eriksen@fagforbundet.no
Telefon 23 06 44 69

Knut Erik Hermansen

knut.hermansen@fagforbundet.no
Telefon 23 06 44 70

ANNONSER

Salgsfabrikken v/Britt Fossum
Telefon 900 52 210
Materiell sendes
materiell@salgsfabrikken.no

REPRO/TRYKK
Aktietrykkeriet AS

«Jeg er Skavlan»

Vi mennesker mener mye om mangt, for eksempel når en tv-journalist stiller relevante, men kritiske spørsmål til den snart friskmeldte lederen for et kontroversielt politisk parti.

Da hisser mange seg opp, og syns det er provoserende, ufint og på grensen til trakasserende.

Det ble etablert en «Boikott Skavlan»-profil på Facebook med nesten 15.000 likere, og kringkastingrådet fikk over 3000 klager.

Det pussige er at mange av de menneskene som vil boikotte Skavlan, er de samme som hyllet det franske satire-

magasinet Charlie Hebdo etter at redaksjonen ble angrepet og mange av de ansatte ble drept i januar.

Da solidarisererte de seg med den frie meningsytring, uansett hvor krenkende eller provoserende den kunne være.

Kanskje Skavlan heller skulle kommentert norsk politikk ved å la reporter Niklas tørke seg bak med det norske flagget. Som kritikk mot kongehuset kunne han kalt prinsessa for ei hore og kongen en hallik, og så kunne han ha sagt at paven er Guds pedofile stedfortreder på jorda.

Litt sånn som Charlie Hebdo har som sin stil.

For da ville vi ikke bedt om boikott, men tvert imot hyllet ham for modig bruk av ytringsfriheten. Statsministeren ville ha gått i tog sammen med ytringsfrihetsforkjemper Finn Jarle Sæle og mange andre.

De ville ha hevet røsten for retten til fri ytring, og ropt: «Jeg er Skavlan!»

Men å bruke stemmen til å stille kritiske spørsmål til en politiker: Nei, der går visst grensen...

Per Flakstad

NETT

Roy Rikardsen kjøpte motorsykkel for å se hver krik og krok av Norge. Nå er han MC-klubbleder, og må trå til som vaffelsteker.

MC og vafles

Roy Rikardsen

Alder: 51 år

Familie: Samboer, to døtre på 21 og 25 år.

Jobb: Arbeidsleder i driftsavdelingen, Svelvik kommune.

Hobby: Leder for Smia MC-klubb.

– I fjor gikk medlemstallet litt ned. Det må vi kompensere med å selge flere vaffelplater, smiler Roy Rikardsen, leder av Smia MC.

Han står bak bardisken på klubbhuset i Svelvik i Vestfold. Det gamle lagerbygget er renoveret på dugnad. Panelveggene er dekket med MC-skilt og bannere. På en hylle står Ludvig fra Flåklypa ikledd skinnvest med klubbens logo. Vaffeljern står på rekke og rad. To dager i uka gjennom sesongen er det åpen kafé her.

– Festing er ikke den store interessen for medlemmene våre, forteller Rikardsen.

– Vi dropper julebordet, og arrangerer heller grøttest for hele familien.

Norge på langs og tvers. Målet er å kjøre alle veiene i Norge.

– *Hvor langt har du kommet?*

– Det har blitt noen mil, men jeg må nok holde på i mange år til, sier han og ler.

I løpet av sesongen tilbakelegger Rikardsen 15.000 kilometer asfalt. Da er det godt at resten av familien deler interessen.

– Kona klager hvis det går for lenge mellom hver tur.

Egen sykkel har hun imidlertid ikke.

– Hun trenger ikke det, dette er den beste plassen, sier Rikardsen og banker hånda i skinnsetet med ryggstø bak på motorsykkelen.

Den digre doningen, en BMW K1200 LT, kjøpte han på vei til et motorsykkeltreff i Trøndelag da den gamle sykkel streiket. Modellen har nå gått ut av produksjon.

– Denne sykkel skal følge meg i graven.

Interessen for motor, fart og spenning har han hatt siden tenårene. Rikardsen lå på kne, med oljeflekker på klærne, og skrudde på en mopedmotor.

Nå blir det mer enn nok skruing og mekking på jobb

som arbeidsleder i driftsavdelingen i Svelvik kommune, der han har ansvar for vedlikehold av utstyr.

– Jeg er ferdig med å ligge på kne og skru motorsykkel, og sender den heller på service hvis det er noe.

MC-klubben ble stiftet over noen øl på den lokale puben Smia. Nå er den utflyttede narvikingen sjef for 65 motorsyklister. Det var ikke det han så for seg da han kjøpte sykkel for 13 år siden.

– Jeg kjøpte motorsykkel for å kunne kjøre

B-Postabonnement

Returadresse:
Fagforbundet
Postboks 7003 St. Olavs plass
0130 Oslo

En av OSS

Fagforbundet har over 340.000 medlemmer. De representerer mer enn 100 yrker, som alle trengs for å holde hjulene i gang i store og små virksomheter over hele landet.

Kommunens ansikt utad

Anita Hansen Halsnes (46) i skranken på Flora rådhus er kommunens ansikt og stemme utad. Hun besvarer både telefoner og direkte henvendelser fra kommunens innbyggere, selger billetter og parkeringsbevis. – Det er en veldig fin jobb, jeg får treffe mange forskjellige folk. Kan ikke jeg svare på det de lurer på, vet jeg hvem de skal snakke med, sier Halsnes, en av 7171 yrkesaktive sekretærer i Fagforbundet.

Foto: Oddlöv Apneseth